

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jie Bao

Primerjave jezikovnih politik do manjšin:
primer italijanske manjšine v Sloveniji in korejske manjšine na Kitajskem

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jie Bao

Mentor: red. prof. dr. Aleš Debeljak

Primerjave jezikovnih politik do manjšin:
primer italijanske manjšine v Sloveniji in korejske manjšine na Kitajskem

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

Zahvala

Prof. dr. Alešu Debeljaku se iskreno zahvaljujem za mentorstvo.

Hvala Anici in Mihi za vso podporo in spodbude med nastajanjem tega dela.

献给我挚爱的父母！

(avtorstvo)

Primerjave jezikovnih politik do manjšin: primer italijanske manjšine v Sloveniji in korejske manjšine na Kitajskem

Jezik je ena najpomembnejših prvin človeške dediščine; z njegovo pomočjo ohranjamo kulturno in etnično identiteto. Razvoj jezika je sicer svoboden, vendar nanj vplivamo s pomočjo številnih mehanizmov z namenom, da bi promovirali ideologijo in dosegli politične cilje. Takšno vplivanje imenujemo jezikovna politika. Številne teorije jezikovne politike trdijo, da igra ideologija pomembno vlogo zlasti pri načrtovanju jezikovne politike. V magistrskem delu primerjam jezikovno politiko v dveh državah z različnima političnima sistemoma, da bi tako preveril zgoraj omenjene teorije. Magistrsko delo se osredotoča na jezikovno politiko do italijanske manjšine v Sloveniji ter korejske manjšine na Kitajskem. Skozi magistrsko delo preučujem razlike v političnih ideologijah in v eksplicitnih in implicitnih jezikovnih politikah do manjšin v obeh državah. Skozi primerjave ugotavljam, da obstajajo razlike med državama, ter jih navezujem na zastavljeno hipotezo. Magistrsko delo prispeva koristne ugotovitve na družbeno-jezikovnem področju.

Ključne besede: politična ideologija, manjšina, jezikovna politika.

A Comparision of minority language policies: the Italian minority in Slovenia and the Korean minority in China

Language ranks among the most important aspects of human heritage, and helps us preserve cultural and ethnic identity. Language development is a free process, yet it is manipulated by a number of mechanisms that may promote ideology or even achieve political objectives. Such manipulation is termed *language policy*, and many theories pertaining to it argue that ideology plays an important role in its design. In order to substantiate the aforementioned theories, this paper primarily focuses on language policy comparisons in two countries with disparate political ideologies. The language policies of the Italian minority in Slovenia and the Korean minority in China are discussed herein. Differences in political ideology, as well as explicit and implicit language policies towards minorities in the two countries, are examined in detail. The results and research findings are a useful contribution to the field of socio-linguistics.

Key words: political ideology, minority, language policy.

KAZALO

1 UVOD	7
2 TEORETIČNI OKVIR	11
2.1 Jezik, narodna pripadnost etnične skupine in manjšina	11
2.2 Vplivanje na jezik in jezikovna politika	12
2.3 Ideologija kot dejavnik pri načrtovanju jezikovne politike	13
3 ITALIJANSKA MANJŠINA V SLOVENIJI	15
3.1 Geografska porazdelitev italijanske manjšine	16
3.2 Demografske spremembe pri italijanski manjšini v Sloveniji	17
3.3 Zgodovinski pregled	18
3.4 Socialno-gospodarski položaj italijanske manjšine	20
3.5 Pravna zaščita italijanske manjšine v RS	21
3.6 Odnos do večinskega naroda in matične države	22
4 KOREJSKA MANJŠINA NA KITAJSKEM	25
4.1 Geografska porazdelitev korejske manjšine na Kitajskem	26
4.2 Demografske spremembe pri korejski manjšini na Kitajskem	27
4.3 Zgodovinski pregled Korejcev in korejske manjšine na Kitajskem	28
4.4 Socialno-gospodarski položaj korejske manjšine	30
4.5 Pravna zaščita korejske manjšine v LR Kitajski	31
4.6 Odnos do matičnega naroda in mednarodno sodelovanje.....	33
5 POLITIČNA IDEOLOGIJA IN SPLOŠNA MANJŠINSKA POLITIKA V RS IN LRK	34
5.1 Opredelitev političnih režimov in metode primerjave režimov.	35
5.2 Primerjava političnih režimov v RS in LRK.....	35
5.3 Spremembe in značilnosti političnih režimov v obeh državah	37
5.4 Splošna politika do manjšin v RS in LRK	39
5.4.1 Pravno priznanje manjšin.....	39
5.5 Državni organ za manjšinske zadeve	41
5.5.1 Komisija za etnične zadeve.....	41

5.5.2 Služba za narodnosti	43
6 JEZIKOVNA POLITIKA DO MANJŠIN V OBEH DRŽAVAH	44
6.1 Splošni položaj jezikovne politike do manjšin v obeh državah	45
6.1.1 Splošni položaj jezikovne politike do manjšin na Kitajskem	45
6.1.2 Splošni položaj jezikovne politike do manjšin v Sloveniji	46
6.2 Jezikovna politika do obeh manjšin v zakonodaji	47
7 PRIMERJAVA JEZIKOVNIH PRAKS	54
7.1 Pravila in predpisi	54
7.2 Izobraževalna jezikovna politika	57
7.2.1 Izobraževalna jezikovna politika v Sloveniji	58
7.2.2 Izobraževalna jezikovna politika na Kitajskem	60
8 RETROAKTIVNI DEJAVNIKI PRI NAČRTOVANJU JEZIKOVNE POLITIKE	64
8.1 Vrednote Evropske unije in Slovenija	65
8.2 Vpliv gospodarskega razvoja na korejsko manjšino na Kitajskem	65
9 SKLEP	68
10 LITERATURA	70

1 UVOD

Že dolgo je znano, da ima jezik v družbi zlasti pomembno kulturno in politično vlogo. Cenimo ga kot skupno dediščino človeštva, saj je orodje sporazumevanja, nosilec kulture ter simbol identitete. Jezik je dinamičen, svoboden in energičen; vsak pozameznik ga lahko uporablja na svoj način. Jezik se z rabo nenehno razvija, njegov razvoj je na splošno dokaj svoboden. Vendar se pogosto dogaja, da ga hočemo nadzorovati in nanj vplivati. Preko vpliva na jezik je mogoče širiti politično, družbeno, gospodarsko in osebno ideologijo. Tako vplivanje na jezik imenujemo jezikovna politika (Shohamy 2006).

Jezikovna politika je del našega vsakdana. Vidimo jo v zakonodajnih dokumentih, čutimo jo na uličnih reklamah, najdemo jo celo v napovedovanju novic, vendar se redko vprašamo, kako je bila oblikovana. Da bi to razumeli, moramo raziskati načrtovanje jezikovne politike, zlasti odnos med jezikovno politiko in ideologijo, ki je eden najpomembnejših motivacijskih elementov pri njenem načrtovanju (Ager 2001). Jezikoslovci Spolsky, Ager in Shohamy so ugotovili, da se za jezikovnimi politikami skrivajo različne ideologije, in v svojih delih zasnovali ustrezne teorije. V tej magistrski nalogi, ki sodi med teoretska raziskovalna dela, se osredotočam na ideologijo in jezikovno politiko ter na odnos med njima. Naloga torej preverja teorije jezikovne politike na določenem primeru.

Teoretična izhodišča

V raziskavi se osredotočam samo na jezikovno politiko do manjšin. Čeprav manjšine predstavljajo relativno majhen delež celotnega prebivalstva, imajo svojo kulturno samobitnost, ki se razlikuje od večinske kulture. Prav jezik pa je zelo pomemben pri ohranjanju in nadaljevanju kulturne identitete in narodne pripadnosti manjšin. S tega vidika je vpliv ideologije na jezikovno politiko do manjšin še bolj očiten. Za predmet raziskave v tej nalogi sem izbral italijansko manjšino v Republiki Sloveniji in korejsko manjšino v Ljudski republiki Kitajski.

Politološke teorije uvrščajo Slovenijo med demokratične, Kitajsko pa med socialistične države. Slovenija ima demokratično politično ideologijo, spoštuje človekove pravice in jih zagotavlja v zakonodaji. Kitajski politični sistem je v svojem političnem bistvu avtoritaren. Zaradi različnih političnih ideologij se razlikujeta tudi odnosa obeh vlad do njunih manjšin. V skladu z zgoraj omenjenimi teorijami se različne ideologije različno odražajo v jezikovni politiki do manjšin. V nalogi interpretiram, kako se v slovenski in kitajski manjšinski jezikovni politiki odražajo razlike v političnih ideologijah obeh državah.

Italijanska narodna skupnost in korejska narodna skupnost sta uradno priznani manjšini; prva v Sloveniji, druga na Kitajskem. Položaja obeh manjšin sta si do neke mere podobna. Italijanska manjšina predstavlja 0,11 % celotnega prebivalstva v Sloveniji (Zavod RS za statistiko 2011), medtem ko korejska manjšina predstavlja 0,13 % celotnega prebivalstva na Kitajskem (Statistični urad LRK, Ministrstvo za statistiko LRK 2010). Obe manjšini sta avtohtoni narodni skupnosti¹ in imata pozitivno in dejavno vlogo v družbi. Italijanščina in korejščina sta bogata jezika; z njuno pomočjo manjšini ohranjata svojo kulturno in narodno identiteto. Italijanska in korejska manjšina imata tudi svojo matično državo, in sicer Italijo ter Severno in Južno Korejo.

Zgoraj omenjeni podatki so invariante, medtem ko je politična ideologija varianta. V nalogi primerjam jezikovno politiko do obeh manjšin skozi kontrolo invariant. To so najpomembnejša teoretična izhodišča v moji raziskavi.

Raziskovalna vprašanja in hipoteze

Glavno raziskovalno vprašanje naloge se glasi: Kakšne so razlike med slovensko jezikovno politiko do italijanske manjšine in kitajsko jezikovno politiko do korejske manjšine? Na podlagi glavnega raziskovalnega vprašanja sem razvil tudi druga vprašanja, in sicer: Kakšne so razlike med slovensko in kitajsko politično ideologijo do manjšin? Ali politična ideologija vpliva na jezikovno politiko do manjšin v obeh

¹ V strogem smislu korejska manjšina ni avtohtona narodna skupnost na Kitajskem, saj so se pripadniki korejskega naroda priselili v kitajske dežele ob koncu 18. stoletja. Po definiciji kitajske osrednje vlade pa je korejska narodna skupnost avtohtona manjšina. Več glej 4. poglavje.

državah v primeru italijanske in korejske manjšine? Za vsako raziskovalno vprašanje sem postavil ustrezno hipotezo, denimo, komunistična politična ideologija je vplivala na načrtovanje izobraževalne jezikovne politike v primeru korejske manjšine na Kitajskem.

Struktura naloge

Naloga ima jasno in racionalno strukturo. Na začetku predstavim teoretični okvir, in sicer teorije, ki jih uporabim v nalogi. V 3. in 4. poglavju podrobno predstavim obe manjšini. V 5. poglavju primerjam politični ideologiji obeh držav. Temu sledi najpomembnejši del naloge, primerjava eksplicitnih in implicitnih jezikovnih politik do obeh manjšin. V 8. poglavju omenjam še druge pomembne dejavnike, ki vplivajo na ideologijo in jezikovno prakso v Sloveniji in na Kitajskem. V zaključnem delu preverim zastavljene hipoteze.

Metodološki pristop

V nalogi uporabljam različne raziskovalne metode, najpogostejša je kombinacija primerjalnih etničnih študij in politično-zgodovinskega pristopa. V nalogi uporabim tudi osnovne metode primerjalne politologije. V 5. poglavju uporabim metode, kot so opisovanje političnih režimov, analiza podatkov ter iskanje odnosa med spremljivkami. Pri primerjavi jezikovnih politik, uporabim tudi kvalitativno raziskovanje.

Cilj naloge

Na področju jezikovne politike ter jezikovnega načrtovanja obstaja že veliko znanstvenih raziskav. Večino teh del se osredotoča samo na jezikovo politiko večinskega jezika v posamezni državi in poudarja potrebo po političnem urejanju jezikovne politike do manjšin; manj pa je poudarkov na primerjavi jezikovnih politik do manjšin v državah z različnimi političnimi sistemi.

Raziskava prinaša jasne in koristne ugotovitve na družbeno-jezikovnem področju. Med jezikovno politiko do manjšin in politično ideologijo obstaja tesen in dejaven

odnos. Ugotovite znanstvene analize so lahko v pomoč pri ustreznem načrtovanju manjšinske jezikovne politike.

2 TEORETIČNI OKVIR

Naloga obravnava nekatere teorije s področja jezikovne politike in sodi med teoretična raziskovalna dela. Zaradi značilnosti naloge je nujno pojasniti teorije, ki sem jih uporabil med raziskavo jezikovnih politik do manjšin. Uporabljene teorije uvrščamo v tri skupine, in sicer:

2.1 Jezik, narodna pripadnost etnične skupine in manjšina

Že dolgo vemo, da ima jezik v družbi zlasti pomembno kulturno in politično vlogo. Cenimo ga kot skupno dediščino človeštva, saj je orodje sporazumevanja, nosilec kulture in simbol identitete. Z vidika antropologije in jezikoslovja ima jezik etnično značilnost: izraža narodno pripadnost etnične skupine in igra pomembno vlogo pri oblikovanju narodov (Shohamy 2006, 6).

Teorija o odnosu med jezikom in narodno pripadnostjo velja tako za večinski narod kakor tudi za manjšine. Na svetu danes ni države, v kateri bi prebival zgolj en sam narod. V mnogih državah ob večinskem narodu prebiva tudi drug narod ali več narodov, ki jih imenujemo manjšina oziroma manjšine. Čeprav manjšine v državi predstavljajo relativno majhen delež celotnega prebivalstva, pa imajo svojo kulturno samobitnost, ki se razlikuje od večinske kulture. V primerjavi s kulturo manjšinskih narodov je kultura večinskega naroda nedvomno prevladujoča. Države se trudijo urediti ustrezno politiko, da bi zaščitile prevladujoči status večinskega naroda na vseh področjih. Z vidika zgornje teorije je vloga jezika zlasti pomembna pri varovanju etnične identitete manjšinskega naroda. Trdimo lahko celo, da je učinek jezika pri varovanju etnične identitete najbolj očiten v primeru manjšine (Chen 2008).

Naloga obravnava primer italijanske manjšine v Sloveniji in korejske manjšine na Kitajskem. Raziskava temelji na teoriji o odnosu med manjšinskim jezikom in narodno pripadnostjo manjšinskega naroda.

2.2 Vplivanje na jezik in jezikovna politika

Jezik je dinamičen, svoboden in energičen. Vsak uporabnik ga lahko govori na svoj način. Izbere si lahko svoje priljubljene besede, uporablja posebne slovnične strukture, celo naglas pri govorjenju. Med določenimi govorci je mogoče ustvariti jezik, ki ga lahko razumejo samo oni. Jezik se nenehno spreminja in razvija. Spontani razvoj jezika je svoboden (Shohamy 2006, 5).

Vendar jezikoslovci priznavajo, da se jezik ne more razvijati popolnoma svobodno. Čutimo razlike med posameznimi jeziki, poskušamo določiti mejo med jezikom in narečjem. Razvoj jezika je zaznamovan s človeškimi posegi, nanj vplivamo kot ustvarjalci in uporabniki. To pa ovira njegov svobodni razvoj. Sistematično vplivanje na jezik imenujemo jezikovna politika (Shohamy 2006, 22).

Zavestno vplivanje na jezik ima dolgo zgodovino, čeprav se je sam izraz jezikovna politika pojavil šele v prejšnjem stoletju. V modernem času so ljudje začeli vplivati na jezik preko politike. V prepričanju, da lahko »načrtujejo« jezik so to dejavnost poimenovali jezikovno načrtovanje. Z jezikovnim načrtovanjem so širili vpliv na jezik, kar je pripeljalo do jezikovne politike.

Jezikoslovec Dennis Ager predlaga drugačno definicijo jezikovnega načrtovanja in jezikovne politike. V svoji knjigi *Motivation in language planning and language policy* trdi naslednje:

Kadar vplivamo na jezik, ki ga uporablja posamezen govornik, jezik razumemo kot orodje sporazumevanja. Tako dejavnost, ki je posamična in neuradna, imenujemo jezikovno načrtovanje. Kadar pa vplivamo na jezik, ki ga uporablja množica uporabnikov, jezik razumemo kot objekt. Takšno vplivanje ima uradno vlogo. Imenujemo jo jezikovna politika (Ager 2001).

Med številnimi definicijami jezikovne politike se v tej nalogi opiram predvsem na opredelitev Elane Shohamy. Po njenem mnenju skuša posameznik, skupina, celo država jezik ves čas nadzorovati in nanj vplivati ter tako v jezikovni politiki uresničiti svoje politične, družbene, ekonomske in osebne ideologije. Raziskovanje odnosa med ideologijo in jezikovno politiko ima pomembno družboslovno vrednost.

Danes se ukvarjamo z jezikovno politiko v širšem smislu. Marsikdo misli, da je jezikovna politika samo politično nasilje nad razvojem jezika. V resnici vsebuje več elementov s področja sociolingvistike. Za začetek naj pojasnim, kaj točno je jezikovna politika (*language policy*), kaj pomeni podobni izraz jezikovno načrtovanje (*language planning*) in razliko med njima.

Strokovni izraz jezikovno načrtovanje se je pojavil v 50. letih prejšnjega stoletja. Jezikovno načrtovanje je poseg v jezik ter nadzor nad jezikovnim obnašanjem. Jezikovno načrtovanje uvaja strogo oblikovano jezikovno obnašanje, ponavadi z zakonodajo. Jezikovno načrtovanje pomeni nadzor nad jezikom in vplivanje nanj. Posameznik nima pravice, da bi sam izbral svoje jezikovno obnašanje. V premerjavi z jezikovnim načrtovanjem vsebuje jezikovna politika več elementov. V širšem smislu vsebuje tri pomembne elemente, in sicer jezikovne prakse, jezikovna prepričanja ter upravljanje z jezikom (Shohamy 2006). Jezikovne prakse so resnične dejavnosti, na katere vplivajo jezikovna prepričanja preko določenih mehanizmov. V upravljanju z jezikom se neposredno odražajo jezikovna prepričanja. To je osnovni odnos med tremi najpomembnejšimi elementi jezikovne politike. Jezikovne prakse lahko razumemo tudi kot ekološko dejavnost, jezikovna prepričanja kot ideološko dejavnost, upravljanje z jezikom pa kot načrtovalno dejavnost.

2.3 Ideologija kot dejavnik pri načrtovanju jezikovne politike

Zaradi pomembne vloge, ki jo ima, v nalogi veliko omenjam ideologijo. Po teoriji Elane Shohamy ideološka zahteva nenehno spudbuja načrtovanje jezikovne politike. S tem soglaša jezikoslovec Dennis Ager. V svoji knjigi predstavi sedem vrst motivacije pri načrtovanju jezikovne politike, in sicer identiteto (*identity*), ideologijo (*ideology*), podobo (*image*), negotovost (*insecurity*), neenakopravnost (*inequality*), integracijo (*integration*) in instrumentalnost (*instrumental*) (Ager 2001). Ager trdi, da je ideologija eden najpomembnejših elementov pri načrtovanju jezikovne politike, saj je najtesneje povezana s političnim odločanjem. Ideologija je uradni odnos države in načelo političnega vodstva.

V svoji raziskavi uporabljam obe omenjeni teoriji. S pomočjo Agerjeve teorije primerjam ideologiji in politična režima v obeh državah na ravni zakonodaje. Teorija Elane Shohamy pa je bolj uporabna pri primerjavi jezikovnih praks. Po njenem mnenju je vplivanje na jezik ključna besedna zveza, ki se skriva za jezikovno politiko. Vplivanje je proces, medtem ko je ideologija načelo. V nalogi na osnovi njene teorije obravnavam zlasti standardizacijo jezika, izobraževalno jezikovno politiko in jezikovno politiko v javni rabi.

Jezik ima etnično vlogo. Etnična skupina uporablja jezik in tako ohranja svojo narodno identiteto. Vplivanje na jezik v naši družbi je pogosto in se je izoblikovalo v jezikovno politiko. Eden najpomembnejših elementov pri načrtovanju jezikovne politike je ideologija. Države z različno politično ideologijo imajo različno jezikovno politiko do manjšin.

V nalogi primerjam jezikovno politiko do manjšin v dveh državah z različno politično ideologijo. V naslednjih dveh poglavjih najprej predstavim obe manjšini, in sicer italijansko manjšino v Republiki Sloveniji ter korejsko manjšino v Ljudski republiki Kitajski, in sicer skozi osnovne podatke, zgodovinski razvoj, značilnosti ipd.

3 ITALIJANSKA MANJŠINA V SLOVENIJI

Kot v mnogih evropskih državah tudi v Sloveniji prebivajo avtohtone in alohtone narodne skupnosti². Eden najpomembnejših dejavnikov, ki vplivajo na obstoj avtohtonih manjšin, je sprememba državnih meja (Vidmar 2011).

Na določenem prostoru, npr. na ozemlju neke države, pogosto sobiva več narodov. Sobivanje različnih narodnih skupnosti je pogost družbeni pojav. Ko je Slovenija leta 1991 razglasila samostojnost, je tudi določila svoje državne meje. V tej mladi republiki predstavlja slovenski narod večinski del prebivalstva. Poleg večinskega naroda na ozemlju Republike Slovenije živijo še Italijani, Madžari in Romi, ki jih slovenska država opredeljuje kot avtohtone narodne skupnosti. Poleg teh narodov živijo v Sloveniji tudi pripadniki jugoslovanskih narodov, ki so večinoma prišli v Slovenijo kot ekonomski priseljenci v času nekdanje Jugoslavije. Čeprav so številčnejši kakor pripadniki italijanske ali madžarske manjšine, so po slovenski zakonodaji samo alohtone narodne skupnosti.

Avtohtona narodna skupnost ima naslednje značilnosti: pripadniki naroda avtohtono živijo na določenem ozemlju. Etnično pripadajo večjemu narodu, in sicer svojemu »matičnemu narodu«, ki ima ponavadi svojo samostojno državo. Pripadniki avtohtone narodne skupnosti so močno povezani s svojo matično državo in imajo pomembno vlogo pri sodelovanju med svojo matično državo in državo, v kateri prebivajo (Vidmar 2011). Slovenska država priznava na območju Republike Slovenije samo dve avtohtoni manjšini, italijansko in madžarsko. V nalogi obravnavam eno od obeh manjšin, in sicer italijansko. Poleg obeh manjšin je kot posebna etnična skupnost priznana še romska narodna skupnost. Vse tri skupnosti imajo določene pravice, ki izhajajo iz njihovega političnega statusa (Ministrstvo za notranje zadeve 2012). Status tradicionalnih nacionalnih manjšin je jasno opisan v slovenski zakonodaji: »V Republiki Sloveniji imamo dve tradicionalni nacionalni manjšini, italijansko in madžarsko narodno skupnost, ter posebno romsko etnično skupnost. Vse tri skupnosti

² Avtohtono narodno skupnost imenujemo tudi domača narodna skupnost (*indigenous*), alohtono narodno skupnost pa uvedena narodna skupnost (*introduced*).

so ustavno zavarovane (Ustava RS, 64. in 65. čl.).«

Velja omeniti, da imajo le te tri narodne skupnosti uradni status manjšine oziroma etnične skupnosti, ki jim zagotavlja ustrezne pravice. Med njimi ima v današnji Sloveniji prav italijanska največjo politično vlogo, ki jo je imela že v nekdanji Jugoslaviji. Italijanska manjšina je nastala po drugi svetovni vojni kot edina manjšina v Jugoslaviji z matično državo, ki je pripadala zahodnemu svetu.

3.1 Geografska porazdelitev italijanske manjšine

Pripadniki italijanske manjšine v Republiki Sloveniji prebivajo na narodno mešanem območju, in sicer zlasti v naslednjih mestnih občinah:

A: Mestna občina Koper/Capodistria

(Ankaran/Ancarano, Barizoni/Barisoni, Bertoki/Bertocchi, Bošamarin/Bosamerino, Cerej/Cerei, Hrvatini/Crevatini, Kampel/Campel, Kolomban/Colombano, Koper/Capodistria, Prade/Prade, Premačan, delno območje Spodnje Škofije/Valmarin, Šalara/Salara in Škocjan/San Canziano)

B: Mestna občina Izola/Isola

(Izola/Isola, Dobrava pri Izoli, Jagodje, Livada in Polje pri Izoli)

C: Mestna občina Piran/Pirano

(Piran/Pirano, Portorož/Portorose, Lucija/Lucia, Strunjan/Strugnano, Seča/Sezza, Sečovlje/Sicciole, Parecag/Parezzago in Dragonja) (Council of Europe 2004).

Kot vidimo, italijanska manjšina večinoma prebiva v Slovenski Istri. (glej Sliko 3.1)

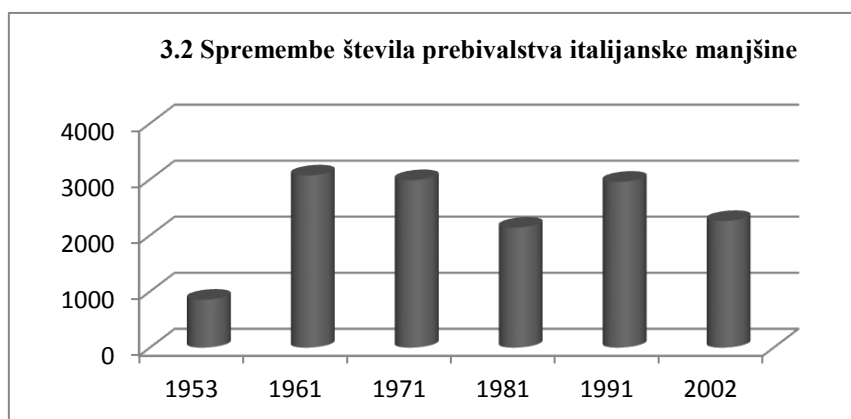
Slika 3.1: Naselitveno območje italijanske manjšine v RS (označeno s temnejšo barvo)

3.2 Demografske spremembe pri italijanski manjšini v Sloveniji

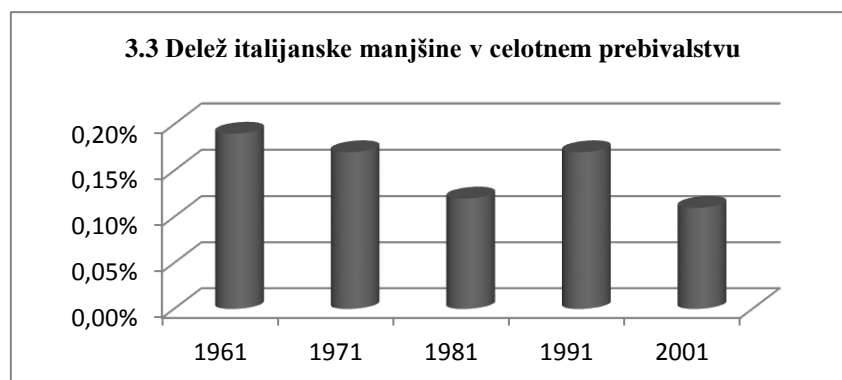
Italijanska manjšina že dolgo časa prebiva v Slovenski Istri. Slovenija od leta 1953 statistično spremlja število prebivalstva italijanske manjšine v državi. V zadnjih šestdesetih letih je bilo zaznati nekaj sprememb. (glej Tabela 3.2 in Tabela 3.3)

Tabela 3.1: Spremembe števila prebivalstva italijanske manjšine v zadnjih 50. letih

Vir: Statistični urad RS (2011)

Tabela 3.2: Delež italijanske manjšine v celotnem prebivalstvu Slovenije

Vir: Statistični urad RS (2011)

Med letoma 1981 in 1991, v politično nestabilnem obdobju v zgodovini nekdanje Jugoslavije, se je število prebivalstva italijanske manjšine povečalo. Morebitni razlog za to je pomoč matične države Italije, ki jo je prejemale manjšina. Po letu 1991 se je situacija umirila (Klemenčič in Zupančič 2004).

Leta 1991 je Slovenija postala samostojna država. Tega leta se je 2959 slovenskih državljanov opredelilo za pripadnike italijanske narodne skupnosti. Po statističnih podatkih za leto 2002 se je to število znižalo na 2258 oziroma na 0,11 odstotka celotnega prebivalstva v Republiki Sloveniji (1.964.036 državljanov). Leta 1991 je 3882 ljudi navedlo italijanski jezik kot svoj materni jezik, leta 2002 pa se je to število znižalo na 3762 (Urad za narodnosti 2012).

Po letu 2002 ni več novih uradnih podatkov o natančnem številu prebivalstva italijanske narodnosti. Iz uradnih evidenc volivcev ob parlamentarnih volitvah leta 2004 in 2008 pa izhaja, da je bilo leta 2004 v Sloveniji 2767 pripradnikov italijanske narodne skupnosti, leta 2008 pa 2739 (Urad za narodnosti 2012). V teh podatkih niso zajete mladoletne osebe, mlajše od 18 let. Ugotovimo lahko, da v zadnjih desetih letih ni bilo dramatičnih sprememb, kar zadeva število pripadnikov italijanske manjšine v Sloveniji.

Pri pridobivanju podatkov pa se je pojavila težava; in sicer je bilo vprašanim iz mešanih zakonov, ko je eden od staršev slovenskega, drugi pa italijanskega porekla, težko določiti svojo etnično pripadnost. Glede na to, da so ljudje iz teh mešanih zakonov odraščali oziroma živijo v Sloveniji, se jih je več opredelilo za pripadnost slovenskemu narodu (Council of Europe 2004).

Tradicionalno naseljitveno območje italijanske manjšine v Sloveniji je Obalno-kraška regija, kjer predstavlja povprečno 10 odstotkov prebivalstva; le v mestu Strunjan/Strugnano je ta delež višji (20 odstotkov). 75 odstotkov predstavnikov italijanske manjšine živi mestih, kjer predstavljajo majhen delež celotnega prebivalstva (Šabec 2007).

3.3 Zgodovinski pregled

Italijanska narodna skupnost je ena najpomembnejših narodnih skupnosti na območju Jadranskega morja. Italijani živijo vzdolž celotne obale: v Republiki Italiji, v Sloveniji, na Hrvaškem, v Črni gori in Albaniji. Trenutna slovensko-italijanska meja je bila končno določena po letu 1991, ko je Slovenija postala popolnoma samostojna

država. Italijanska manjšina v današnji Slovenski Istri ima za seboj naslednje zgodovinske prelomnice.

Od rimskega obdobja do danes prebiva italijanski narod kontinuirano vzdolž celotne jadranske obale, kamor se je množično naselil v času Beneške Republike. Slovenska Istra sicer ni sodila k Beneški Republiki, a Italijani so prihajali v slovenske dežele kot trgovci. V Slovenski Istri so zaradi trgovine zrasla številna mesta, npr. Koper, Piran in Izola. Slovenska obala je postala narodno mešano območje. V času med obema svetovnjima vojnoma je bilo na evropskih tleh veliko geografskih in demografskih sprememb. Med letoma 1918 in 1943 so se zaradi spodbujanja italijanske državne politike številni Italijani priselili v Slovensko Istro. Med priseljenci so bili večinoma uradniki in vojaki. Po drugi svetovni vojni se je zaradi politike nekdanje Jugoslavije večina italijanskega prebivalstva izselila, največ med letoma 1945 in 1954 (Klemenčič in Zupančič 2004).

Največji razlog za oblikovanje manjšine je spreminjanje meja. Po drugi svetovni vojni so začele evropske države določati svoje nove meje. Območje med zahodno Slovenijo in vzhodno Italijo je postalo sporno. Zaradi diplomatskih spletk so ga zavezniki razdelili na dva dela, na Cono A in Cono B³. (glej Tabelo 3.4)

Slika 3.2: Cona A in Cona B

Vir: Pribac (2009)

³ Morganova linija je določala mejo med Jugoslavijo in Italijo. Cona A je pokrivala ozemlje okoli najpomembnejšega mesta na tem območju, Trsta/Trieste. Cona B pa je večinoma vključevala polotok Istro.

V obeh conah sta prebivala italijanski in slovenski narod. Cona A je bila pod nadzorom zavezniške vojaške uprave, Cona B pa pod nadzorom jugoslovanske vojaške armade. Leta 1954 sta si državi s podpisom Londonskega memoranduma cono razdelili in se zavezali k zagotavljanju zaščite človekovih pravic vseh narodov, ki prebivajo v obeh conah. Po podpisu se je začel prvi val italijanskih selitev iz Slovenske Istre. Vsi prebivalci Jugoslavije so namreč avtomatsko dobili jugoslovansko državljanstvo, Italijani pa so hoteli ohraniti italijanskega. Ker jim to ni uspelo, se je polovica Italijanov odselila v Italijo. Leta 1955 je bil s podpisom Videmskega sporazuma narejen prvi korak k bilateralnemu sodelovanju med državama. Leta 1991, v času osamosvajanja Slovenije, je slovenska vlada prosila za mednarodno priznanje samostojne Republike Slovenije. Italija je izkoristila to zgodovinsko priložnost in od Slovenije zahtevala, naj v popolnosti prizna italijanski narod kot narodno etnično skupnost z enakimi pravicami na vseh poročjih, kakor jih ima večinski narod.

3.4 Socialno-gospodarski položaj italijanske manjšine

Gospodarski položaj Slovenske Istre je bil vedno relativno napreden v primerjavi z ostalo Slovenijo. Tržaški zaliv je bil v času Beneške Republike eno najbogatejših trgovskih središč na območju. Trst je še vedno pomembno pristanišče, ki povezuje evropsko celino s Sredozemljem. Slovenija je bila v času nekdanje Jugoslavije najbolj razvita med jugoslovanskimi republikami, kljub temu pa obalno-kraško območje ni imelo pomembne vloge na področju logistike. Večina pomembnih jugoslovanskih pristanišč se je nahajala na Hrvaškem. Luka Koper je dobila svojo priložnost zaradi zaprtja reškega pristanišča v času vojne na Hrvaškem. Postala je pomemben logistični center za srednjo in jugovzhodno Evropo.

Danes je Obalno-kraška regija drugo gospodarsko najbolj aktivno območje v Republiki Sloveniji. Stopnja rasti BDP v regiji leta 2010 je bila 2,9 odstotka oziroma druga najvišja v državi. Tudi po regionalnem BDP na prebivalca leta 2010 je bila

Obalno-kraška regija na drugem mestu, takoj za Osrednjeslovensko regijo, kjer se nahaja glavno mesto Ljubljana (Statistični urad RS 2012).

Italijanska manjšina v Sloveniji je gospodarsko samostojna. Njeni predstavniki se večinoma ukvarjajo z umetnostjo, izobraževanjem ipd. Razumemo torej lahko, da ima Slovenija poseben politični odnos do italijanske manjšine. Njeni pripadniki ne pripevajo veliko h gospodarskemu razvoju, igrajo pa pomembno vlogo na kulturnem področju v slovenski družbi.

Slovenija je že sedem let polnopravna članica EU. Slovenski gospodarski trg je bolj odprt, kot je bil nekoč. V slovenski družbi se je pojavilo več priložnosti in izzivov. Očitno je, da se je italijanska manjšina v zadnjih dvajsetih letih morala prilagoditi na hitre spremembe.

3.5 Pravna zaščita italijanske manjšine v RS

Italijanska narodna skupnost je uradno priznana manjšina v Republiki Sloveniji. Vse pravice skupnosti so zavarovane z Ustavo Republike Slovenije. »Italijanski in madžarski narodni skupnosti v Republiki Sloveniji in njunim pripadnikom so zagotovljene vse pravice iz ustave Republike Slovenije in mednarodnih pogodb (Ustava RS, 64. čl.).«

Italijanska manjšina kot avtohtona narodna skupnost ima posebne pravice. V 64. členu slovenske ustave je jasno zapisano, da so ji v Sloveniji zagotovljene naslednje pravice:

(a) pravica do svobodne uporabe svojega narodnega simbola;

(b) za ohranjanje svoje narodne identitete lahko pripadniki manjšine ustanavljajo organizacije, razvijajo gospodarske, kulturne in znanstvenoraziskovalne dejavnosti ter dejavnosti na področju javnega obveščanja in založništva;

(c) pravica do vzgoje in izobraževanja v svojem jeziku ter oblikovanja in razvijanja teh dejavnosti (zakon določa območja, na katerih je dvojezično šolstvo obvezno);

(č) pravica do gojitve odnosov s svojim matičnim narodom;

(d) pravica do ustanovitve samoupravne skupnosti za uresničevanje svojih pravic;

(e) pravica do neposredne zastopnosti v predstavniških organih lokalne samouprave in v državnem zboru;

(f) pravice so zagotovljene ne glede na število pripadnikov. (Ustava RS, 64. čl.)

Poleg teh osnovnih pravic ima italijanska manjšina tudi druge kulturne in politične pravice. Na narodno mešanem območju sta italijanski in madžarski jezik priznana kot dodatna uradna jezika, poleg slovenščine. Pripadniki manjšine imajo pravico uporabljati svoj jezik ter izražati svojo narodno pripadnost. Imajo tudi televizijsko oddajo v svojem jeziku. Pripadniki italijanske manjšine lahko tudi zahtevajo pravico do učenja svojega jezika zunaj etnično mešanega območja. Italijanska manjšina ima svoje društvo, ki povezuje vse pripadnike italijanske narodne skupnosti v Sloveniji in na Hrvaškem. To društvo predstavlja most med italijansko manjšino in njeno matično državo.

Italijani imajo tudi pravico do samouprave. V državnem zboru je eden izmed 90. sedežev rezerviran za poslanca italijanske manjšine. Ta poslanec se ima pravico izražati v svojem jeziku, torej v italijanščini.

Če povzamem, slovenska zakonodaja zagotavlja pravice italijanski manjšini na vseh področjih. Državi sta s številnimi meddržavnimi sporazumi zavarovali pravice italijanske manjšine v Sloveniji in slovenske manjšine v Italiji. Ne glede na to, pa so pravice italijanske manjšine v Sloveniji bolj zaščitene kot pravice slovenske manjšine v Italiji (Klemenčič in Zupančič 2004).

3.6 Odnos do večinskega naroda in matične države

Med italijansko manjšino vlada visoka stopnja lojalnosti do Slovenije. Njeni pripadniki se celo opredeljujejo za Istrane. Slovensko Istro bolj ali manj čutijo kot svojo domovino. Na narodno mešanem območju v Sloveniji imajo pravico do uporabe svojega jezika. Italijanščina je vidna v vsakdanjem življenju, od potnega lista⁴ do

⁴ Osebni dokument, ki je dvojezičen, se izdaja samo na narodno mešanem območju.

dvojezičnih imen ulic. (glej Sliko 3.5 in Sliko 3.6)

Slika 3.3: Potni list državljana RS v slovenščini in italijanščini

Slika 3.4: Dvojezičnost na Obalno-kraškem območju

Vir: Mestna občina Koper (2000)

Zelo pogoste so tudi medetnične zakonske zveze med pripadniki italijanskega in slovenskega naroda. Na etnično mešanem območju bivanja italijanske manjšine ni ogroženo.

Italijanska manjšina ima v državi povezovalno vlogo, tako kot jo je imela tudi v nekdanji Jugoslaviji. V času Jugoslavije je bila italijanska manjšina v Istri nakakšen jugoslovanski model demokratične politike do manjšin, s katero je jugoslovanska vlada kazala navzven, zlasti Zahodni Evropi, svoje uspehe na področju problematike manjšin. Podobno politično akcijo je bilo zaznati v času razglasitve slovenske samostojnosti leta 1991, ko je mlada slovenska država iskala politično podporo v Italiji. Pri tem ji je pomagala italijanska narodna skupnost v Sloveniji (Klemenčič in Zupančič 2004).

Italijanska manjšina v Sloveniji ima pravico do ustanavljanja društev in inštitucij. Najpomembnejše društvo italijanske manjšine je Unija Italijanov, ki ima relativno dolgo zgodovino. Unija Italijanov povezuje vse pripadnike italijanske manjšine v Sloveniji in na Hrvaškem. Društvo pokriva celotno Istro in Dalmacijo, kjer prebivajo Italijani kot narodna etnična skupnost. Unija je igrala pomembno vlogo že v času

Jugoslavije. Danes Italijani na slovenski in hrvaški strani ne sodelujejo več tako tesno kot pred dvajsetimi leti. Meja med Slovenijo in Hrvaško je postala ovira med Italijani obeh držav. Društvo Italijanov na slovenski strani meje je po številu veliko manjše kakor na hrvaški strani⁵. Unija Italijanov ima v Sloveniji pomembno vlogo pri povezovanju pripadnikov italijanske manjšine v državi ter pri spodbujanju stikov in sodelovanja med italijansko manjšino, matično državo ter slovenskim narodom. Unija Italijanov ima številne oddelke, npr. Oddelek za klasično glasbo »Luigi Dallapiccola«, Italijanski center za promocijo, kulturo, poučevanje in razvoj »Carlo Combi«, Regionalni razvojni center Koper, itd. Italijanska manjšina povezuje Slovenijo in Italijo ter tudi Hrvaško na gospodarskem in kulturnem področju (Šabec 2007).

⁵ Na Hrvaškem je članov Unije Italijanov približno 20.000, v Sloveniji okoli 2000 (Šabec 2007).

4 KOREJSKA MANJŠINA NA KITAJSKEM

Ljudska republika Kitajska je tretja največja država na svetu po velikosti ozemlja in prva po številu prebivalstva. Je tudi država z bogato in dolgo zgodovino. Vso svojo zgodovino je bila večnarodna država. Položaj narodnih skupnosti na Kitajskem je še vedno zapleten. Kitajska je razglasila samostojnost leta 1949. V novo ustanovljeni državi je bilo uradno priznanih 56 narodov. Poleg večinskega naroda Han v državi sobiva še 55 narodnih skupnosti, ki so priznane kot narodne manjšine. Med njimi je tudi korejska narodna skupnost.

Priznanje manjšin in urejanje ustrezne zakonodaje je trajalo več kakor deset let. Po drugi svetovni vojni so Kitajci doživeli še triletno državljansko vojno. Nekdanja najmočnejša stranka, Kuomintang, je izgubila nadzor nad državo in se s celinske Kitajske umaknila na otok Tajvan. Kitajska komunistična stranka je razglasila zmago in sestavila novo osrednjo vlado ter novo državo poimenovala Ljudska republika Kitajska. Kuomintang ni priznal poraza in je vlado na Tajvanu razglasil za edino legitimno za celo Kitajsko. Danes Komunistična stranka še vedno obvladuje celinsko Kitajsko z enostrankarskim političnim sistemom. Po letu 1949 se je tudi na Tajvanu oblikoval enostrankarski politični režim; uradno ime države pa je postalo Republika Kitajska. Nekdanji Kuomintang je šele leta 1986 pristal na oblikovanje večpartijskega političnega sistema. Politični sistem na Tajvanu je bolj ali manj podoben sistemom v zahodnemu svetu. V tej nalogi obravnavam samo Ljudsko republiko Kitajsko ter položaj manjšin v njej.

Vlada LR Kitajske priznava na svojem ozemlju 55 manjšin, ena od njih sicer živi na Tajvanu. Korejska manjšina, ki je predmet raziskave v tej nalogi, živi na ozemlju LR Kitajske. Korejski narod sicer živi v treh državah: v Ljudski republici Kitajski (na Kitajskem), Republici Koreji (Južni Koreji) ter Demokratični ljudski republici Koreji (Severni Koreji).

Narod je etnična skupina, katere pripadniki si delijo skupni jezik, kulturo, zgodovino, religijo itd. Korejski narod prebiva v glavnem na Korejskem polotoku.

Njegovi pripadniki govorijo svoj jezik, korejščino, ki je največja značilnost korejskega naroda v primerjavi z drugimi narodi na tem območju.

4.1 Geografska porazdelitev korejske manjšine na Kitajskem

Kitajska meji na Severno Korejo. Meja med državama je bila določena leta 1962 (Zhang in drugi 2011). Na obeh straneh kitajsko-korejske meje prebiva korejski narod. Pripadniki korejskega naroda na kitajskem ozemlju so kitajski državljani in pripadniki korejske manjšine.

Po uradnih podatkih državne statistike je leta 2010 na Kitajskem živelo 1,830,929 Korejcev⁶, med njimi 910.535 moških in 920.394 ženk. Skupaj so predstavljali 0,137 odstotka celotnega prebivalstva Kitajske (1,339,724,852 prebivalcev) in 1,67 odstotka prebivalstva vseh manjšin na Kitajskem. Korejska manjšina je štirinajsta največja po številu prebivalstva na Kitajskem (Ministrstvo za statistiko Ljudske republike Kitajske 2010). Čeprav predstavlja relativno majhen delež med vsemi manjšinami, ima zelo pozitivno vlogo na področju meddržavnih stikov in sodelovanja.

Severovzhod Kitajske je tradicionalno narodno mešano območje. Korejska manjšina je le ena izmed številnih manjšin, ki živijo na tem področju. Spodnja slika prikazuje štiri tradicionalna naselitvena območja korejske manjšine. (glej Sliko 4.1)

Slika 4.1: Narodno mešano območje na severovzhodu Kitajske⁷

Vir: Zhang in drugi (2011)

⁶ Na Kitajskem otrok tradicionalno prevzame etnično pripadnost svoje matere. To omogoča lažje določanje etnične pripadnosti prebivalcev. Etnična pripadnost je označena na vseh osebnih dokumentih.

⁷ Na sliki so tri administrativne enote, province na severovzhodu Kitajske. To so Heilongjiang, Jilin in Liaoning. Ob vzhodni meji so z barvo označena naselitvena območja korejske manjšine.

Naselitvena območja korejske manjšine so nastala med obema svetovnima vojnama. Korejci so postali manjšina izjemoma, saj na Kitajskem niso zares avtohtoni. Glavno naselitveno območje korejske manjšine na Kitajskem je severovzhod države; tu živi približno 97 % njenih pripadnikov (Ministrstvo za statistiko Ljudske republike Kitajske 2010). V zadnjih dvajsetih letih se Korejci zaradi boljšega ekonomskega položaja selijo na obalno območje; to pomeni, da živijo tudi izven omenjenih štirih naselitvenih območij.

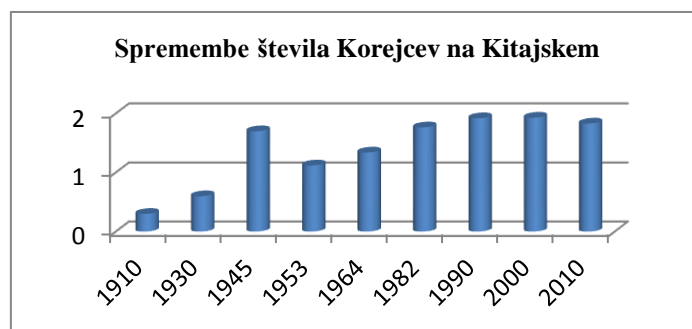
Med letoma 1990 in 2000 je bilo prvič mogoče zaslediti negativno rast števila pripadnikov korejske manjšine v teh štirih naselitvenih območjih, hkrati pa je precej naraslo njihovo število v nekaterih bolj razvitih provincah, v provinci Zhejiang celo za 68,95 % (Zhang in drugi 2011). Podobno velja tudi za province Guangdong, Fujian in Shandong.

Zaradi izseljevanja se tradicionalna naselitvena območja po letu 1990 krčijo, nova pa ne nastajajo, kar gre pripisati velikosti kitajskega ozemlja in relativno majhnemu številu korejskega prebivalstva (Zhang in drugi 2011).

4.2 Demografske spremembe pri korejski manjšini na Kitajskem

Pripadniki korejske manjšine niso avtohtoni prebivalci Kitajske. Priseljevati so se začeli v 60. letih 19. stoletja. Zaradi številnih dejavnikov se njihovo število ves čas spreminja. (glej Tabelo 4.2)

Tabela 4.1: Spremembe števila Korejcev na Kitajskem (enota: milijon)

Vir: Jin in Tai (1993) ter Zhang in drugi (2011)

Dejavniki, ki vplivajo na spremembe števila pripadnikov korejske manjšine, so kompleksni in večplastni. Na Kitajskem še vedno velja politika enega otroka, ki omenuje nataliteto, vendar ta za manjšine ne velja. Manjšinski narodi imajo pravico do večih otrok. V zadnjih letih so številčno narasle skoraj vse manjšine, razen korejske, ki se sooča s problematiko negativne rasti. K temu prispevajo različni dejavniki. Korejska manjšina tradicionalno spoštuje in ceni izobrazbo, tako da je najbolj izobrazena med vsemi manjšinami na Kitajskem. Za Korejce je pomembnejša izobrazba otrok kakor njihovo število. Za korejsko manjšino je tako značilna nizka nataliteta, visoka izobrazba in kakovostno življenje. Vse to je prispevalo k padcu števila njenih predstavnikov med letoma 2000 in 2010.

Prvi padec med letoma 1945 in 1953 je mogoče osvetliti v zgodovinskem kontekstu. Mobilnost Korejcev v severovzhodni Aziji je bila vedno relativno velika, zlasti v času med obema svetovnjima vojnama. Največji razlog za selitev Korejcev na Kitajsko je bila migracijska politika v času japonske okupacije. Po koncu druge svetovne vojne v Aziji leta 1945 so japonski vojaki zapustili Korejski polotok, ki so ga zasedali od leta 1910. Japonci so po letu 1930 na Kitajsko poslali skoraj milijon Korejcev, da bi tako lažje uredili etnični položaj na polotoku. Po koncu japonske okupacije se je veliko Korejcev vrnilo v domovino⁸.

Korejci so šele v času LR Kitajske dobili politični status uradno priznane manjšine. V času samostojne Kitajske je njihovo število počasi raslo, do drugega padca v zadnjih 10 letih. Razlogi za ta drugi padec so večplastni. Veliko Korejcev se je izselilo v Južno Korejo zaradi boljšega gospodarskega položaja. Južnokorejska vlada pripadnike kitajske korejske manjšine vabi s številnimi ugodnostmi. Korejci pa se s tradicionalnih naselitvenih območij izseljujejo tudi v druge predele Kitajske.

4.3 Zgodovinski pregled Korejcev in korejske manjšine na Kitajskem

Korejski narod ni avtohtona narodna skupnost na Kitajskem. Korejci so se začeli

⁸ Po japonski okupaciji je v Koreji izbruhnila državljanska vojna, zaradi katere je Koreja zdaj razdeljena na dve samostojni državi. V tem delu naloge obravnavam Korejski polotok kot eno državo.

množično priseljevati šele v 19. stoletju. Danes so ena izmed 55 uradno priznanih manjšin z enakimi pravicami, kot jih imajo pripadniki drugih manjšin na Kitajskem.

Zgodovina Korejcev na Kitajskem se začne v času zadnje kitajske dinastije, nekako v 60. letih 19. stoletja. Po naravni katastrofi, ki je zajela Korejo leta 1860, so se Korejci priseljevali na Kitajsko zaradi rodovitne zemlje. Kitajska v tem času ni dovoljevala priseljevanja. Po porazu v vojni z Rusijo pa je bila prisiljena podpisati dve pogodbi, *Aihuiško pogodbo* in *Pekinško pogodbo*, in se v njiju zavezala, da bo popolnoma odprla svoje meje. Število korejskih priseljencev je naraščalo in Kitajska jih je priznala za svoje prebivalce. Dobili so dovoljenje za bivanje in obvezo plačevanja davkov (Sun in Shen 2006).

Med letoma 1910 in 1945 je bila Koreja pod japonsko okupacijo. Da bi preživel, so številni Korejci pobegnili na Kitajsko. Priseljenc, ki je dobil kitajsko državljanstvo, je dobil tudi pravico do lastnine nad zemljo. Korejci se se sprva naseljevali samo na območjih ob korejsko-kitajski meji, pozneje pa tudi drugod v vzhodnem delu severovzhodne Kitajske (Zhang in drugi 2011).

Kitajska je leta 1910 prvič sprejela Zakon o državljanstvu, *Daqingguo Jitiao Li* (Sun in Shen 2006), ki je Korejcem podelil kitajsko državljanstvo in pravico do zemljiške lastnine.

Naslednje leto je propadel zadnji imperij v kitajski zgodovini in razglašena je bila neodvisna Republika Kitajska. Nova kitajska vlada je trikrat popravila Zakon o državljanstvu. Dvojno državljanstvo v tem času ni bilo dovoljeno. Korejci s kitajskim državljanstvom tako niso smeli sodelovati v korejskih združenjih, ohranili pa so pravico do zemljiške lastnine. Do leta 1924 je kitajsko državljanstvo dobil 10 % na Kitajskem živečih Korejcev (Sun in Shen 2006). Večina torej ni imela kitajskega državljanstva. Ta položaj je trajal do leta 1945.

Takrat je Komunistična partija Kitajske (KPK) sklicala zasedanje na temo manjšinske politike in obljubila, da bodo vsi prebivalci Kitajske dobili zemljo, ne glede na narodno pripadnost. KPK je leta 1949 zmagala v državljanski vojni proti

Kuomintangu⁹ in 1. oktobra 1949 razglasila neodvisno Ljudsko republiko Kitajsko (Sun in Shen 2006).

Med letoma 1950 in 1954 je v državi potekala obsežna raziskava etničnega položaja. Na osnovi njenih ugotovitev je bilo sprva priznanih 38 manjšin, med njimi tudi korejska.

V naslednjih 40 letih je korejska manjšina doživela stabilen razvoj na vseh področjih. Kitajska vlada je po letu 1982 začela izvajata odprto politiko na področju gospodarstva. S pomočjo državnih spodbud se je najprej razvilo obalno območje. Številni pripadniki korejske manjšine so se izeseli v bolj razvita mesta in celo v Južno Korejo.

4.4 Socialno-gospodarski položaj korejske manjšine

Tradicionalna naselitvena območja korejske manjšine se nahajajo na severovzhodu Kitajskem, ki ima pomembno geografsko vlogo zaradi bližine meje z Rusijo in s Severno Korejo. Na področju je 11 mejnih prehodov in eno mednarodno letališče. Na tem območju živi 97 % pripadnikov korejske manjšine.

Korejci so se v 50. letih prejšnjega stoletja večinoma ukvarjali s kmetijstvom. Imajo dolgo tradicijo gojenja riža, ukvarjajo pa se tudi z gojenjem zdravilnih zelišč. Priložnost, ki jim jo daje kitajska »odprta politika« so izkoristili za trajnostni razvoj. Hitro se razvija ekološko kmetijstvo, pomembno vlogo v krajevnem gospodarstvu pa dobiva tudi turizem.

Korejska manjšina zelo dobro ohranja svojo kulturo, pismenost in zgodovino. Radi se ukvarjajo z glasbo in s plesom. So družba, ki zelo spoštuje starejše ljudi. Njeni pripadniki so najbolj izobraženi med vsemi manjšinami na Kitajskem.

Kitajska družba se je v zadnjih letih zaradi hitrega gospodarskega razvoja zelo spremenila. Pojavile so se nove družbene in družinske vrednote, ki vplivajo tudi na korejsko manjšino. Eden največjih dejavnikov sprememb je mobilnost. Mladi Korejci iščejo svojo prihodnost v razvitejših mestih, celo v Južni Koreji. Dekleta se želijo

⁹ Kuomintang je bil največja in najmočnejša stranka na Kitajskem med dvema vojnoma.

poročiti z južnimi Korejci. Zaradi mobilnosti delovne sile se pojavljajo številni družbeni problemi. Največji med njimi je izobraževanje otrok. Otroci se selijo skupaj s svojimi starši, ki imajo zaradi preobremenjenosti zanje premalo časa. To negativno vpliva na kakovost izobraževanja otrok. Kljub globokemu spoštovanju do staršev jih mladi v iskanju boljših življenjskih priložnosti pogosto pustijo v rojstnem kraju in jim velikokrat prepustijo tudi svoje otroke, ki so za starejšo generacijo dodatno breme. Selitve mlajše generacije vplivajo tudi na nataliteto. Mladi Korejci se poročajo pozneje kakor njihovi starši. Število neporočenih, starejših kot 30 let, se je v zadnjih 30. letih zelo povečalo.

V prefekturi Yanbian, ki je največje naseljitveno območje korejske manjšine, že od leta 1996 opažajo negativno rast natalitete. Zanja so trije razlogi. Prvič, ženske se odločajo za otroke pozneje kakor nekoč. Drugič, veliko mladih žensk se odloča za poroko s tujcem in življenje v tujini. Tretjič, zaradi neuravnoteženega razmerja med spoloma mladi moški težko najdejo partnerko. Leta 1998 je bilo v prefekturi 1380 neporočenih oseb moškega spola in samo 496 neporočenih oseb ženskega spola (Jiang 2007).

4.5 Pravna zaščita korejske manjšine v LR Kitajski

Korejska manjšina je ena izmed 55 uradno priznanih manjšin na Kitajskem. Njeni pripadniki imajo dvojno identiteto, so državljani LR Kitajske in pripadniki korejskega naroda. Zato imajo dvojno pravno zaščito. Imajo vse pravice kot drugi kitajski državljani in tudi manjšinske pravice.

Med zakonodajo, ki ureja tematiko manjšin, ima odločilno mesto Ustava LRK¹⁰, ki določa, da je Kitajska večnarodna republika, v kateri so vsi narodi enakopravni in imajo enake pravice ter odgovornosti. Vlada je odgovorna za zaščito pravic manjšin, enakopravne in sodelovalne odnose med vsemi narodi. Prepovedana je kakršnakoli etnična diskriminacija manjšin ter etnični separatizem. Vsi narodi imajo pravico uporabljati in razvijati svoj jezik in ohranjati svoje običaje.

¹⁰ Kitajska vlada je štirikrat dopolnila in spremenila Ustavo LRK. Najnovejša verzija je iz leta 1982.

Ustava tudi določa, da ima manjšina pravico do samoupravne organiziranosti na narodno mešanem območju. Prefektura Yanbian je edina samoupravna enota korejske manjšine in ima pravico do urejanja ustrezne zakonodaje na področju ohranjanje kulturne dediščine manjšine in razvijanja manjšinske kulture. Predsednik upravne komisije v tej prefekturi mora biti izvoljen izmed predstavnikov korejske manjšine. V Yanbianu sta dva uradna jezika, kitajščina in korejščina. Javni uslužbenci morajo znati uporabljati oba jezika. Tudi uradni dokumenti so napisani v obeh jezikih. Vsi prebivalci prefektуре imajo dvojezično osebno izkaznico, ne glede na svojo etično pripadnost. (glej sliko 4.3)

Slika 4.2: Dvojezična osebna izkaznica¹¹

Korejščina tudi sicer v javni rabi. Manjšina ima pravico do medijev v svojem jeziku. Ima svoj časopis, radio, televizijo in spletne strani¹². Manjšina ima tudi pravico do izobraževanja v korejskem jeziku. V številnih mestih so korejski vrtci, šole in gimnazije, kjer je korejščina učni jezik.

Korejska manjšina, ki prebiva na narodno mešanem območju, ima posebno pravico do gospodarskega razvoja. Med vsemi državnimi strategijami, ki jih izvaja Kitajska, so tri¹³ povezane s korejsko manjšino. Kitajsko gospodarstvo je sicer precej

¹¹ Črne pismenke so korejske, modre so kitajske.

¹² Najpomembnejši časopisi v korejščini na Kitajskem so:

吉林朝鲜文报/인터넷길림신문, 黑龙江新闻 / 흑룡강신문 in 辽宁朝鲜文报 / 조선문보.

¹³ To so *Razvoj zahodnega območja*, *Razvojna spodbuda za Severovzhod* in *Sodelovanje na območju Tunmen*.

kompleksno, saj država pomembno posega v gospodarski razvoj. Omenjene tri razvojne strategije spodbujajo gospodarski razvoj na območju, kjer živi korejska manjšina.

Družbeni položaj korejske manjšine je relativno dober v primerjavi z drugimi manjšinami, saj so pravice korejske manjšine zaščitene z ustrežno zakonodajo. Korejska manjšina uporablja razvojne strategije za ohranjanje svojega jezika in kulture. Vendar je treba reči, da je pravna zaščita, ki jo uživa, do neke mere omejena, saj velja le na etnično mešanem območju, kot je Yanbian.

4.6 Odnos do matičnega naroda in mednarodno sodelovanje

Korejska manjšina po drugi svetovni vojni ni imela veliko priložnosti za stik s svojimi rojaki po svetu. LR Kitajska je bila zaradi svoje politične ideologije izolirana in je imela dobre diplomatske odnose samo s Severno Korejo. Korejska manjšina na Kitajskem je imela možnost stika samo s svojimi rojaki v Severni Koreji. Leta 1993 je tako 11,3 % prebivalcev korejske manjšine iz vasi Changbai obiskalo svoje sorodnike v Severni Koreji (Zheng 2000). V 90. letih se je Kitajska bolj odprta navzven in je dovolila korejski manjšini obiskati rojake tudi v drugih državah, v Južni Koreji, Rusiji, ZDA, Kanadi in na Japonskem.

Trenutno ima Kitajska boljše odnose z Južno kot pa s Severno Korejo. V času hitrega južnokorejskega gospodarskega razvoja v 90. letih je tja odšlo na delo veliko kitajskih Korejcev. Postali so pomembna delovna sila v razvoju južnokorejskega gospodarstva. Ko so pridobili svoj kapital, so ga vložili v svoje poslovanje. Pripadniki korejske manjšine na Kitajskem so vzpostavili poslovne odnose s korejsko manjšino na ruskem Daljnem vzhodu. Z veliko truda in poguma so odprli prvo gospodarsko cono v kitajskem mestu Manzhouliju, na meji z Rusijo.

Prefektura Yanbian ima tudi dvojezično univerzo, ustanovljeno leta 1949. Univerza ima stike s 144 izobraževalnimi inštitucijami iz 12 držav. Izmenjave študentov in profesorjev ter mednarodne konference veliko prispevajo h kulturni izmenjavi med korejsko manjšino in drugimi narodi po svetu (Zheng 2000).

5 POLITIČNA IDEOLOGIJA IN SPLOŠNA MANJŠINSKA POLITIKA V RS IN LRK

V prejšnjem poglavju sem predstavil nekaj splošnih informacij o italijanski manjšini v Sloveniji in korejski manjšini na Kitajskem, ki naj služijo kot ozadje raziskave. V tem poglavju se osredotočam na politična sistema v Republiki Sloveniji in Ljudski republiki Kitajski.

Po drugi svetovni vojni se je človeška družba razdelila na dve glavni ideološki usmeritvi, na komunizem in kapitalizem. Države s podobno politično ureditvijo so se povezovale. Nekdanja Sovjetska zveza je vodila skoraj vse države s komunističnim političnim sistemom, ZDA pa so načelovale državam kapitalistične skupine. Zlasti v času hladne vojne in nenehnih konfliktov sta obe skupini nenehno tekmovali na vseh področjih.

Berlinski zid, simbol hladne vojne, je padel šele leta 1989. Komunistične države so ena za drugo izstopale iz komunistične skupine. Svetovni politični položaj se je v temelju spremenil. Nekdanja velesila Sovjetska zveza je postala današnja Ruska federacija in je opustila komunistični režim. Nekdanja Jugoslavija ni nadaljevala Titove poti. Vse njene zdaj samostojne republike so uvedle kapitalistični politični sistem. Pod strogim vodstvom komunistične stranke le še pet držav, in sicer Ljudska republika Kitajska, Demokratična ljudska republika Koreja, Socialistična republika Vietnam, Republika Kuba in Laoška ljudska demokratična republika¹⁴.

Politično ideologijo, ki se skriva za političnim režimom, lahko razumemo kot načelo pri načrtovanju politike. Država si izbere ustrezen politični sistem glede na svoje gospodarske, zgodovinske in kulturne značilnosti. V tem poglavju opredelim politično ideologijo in politični režim, pogledam politični položaj v Sloveniji in na Kitajskem ter splošno politiko obeh držav do manjšin.

¹⁴ Primer države, ki ima v imenu pridevnik »socialistična«, vendar ni ne vlada komunistični sistem, je Demokratična socialistična republika Šrilanka.

5.1 Opredelitev političnih režimov ter metode primerjave režimov

Politična ideologija in politični režim sta tesno povezana. Ideologija obstaja na filozofski ravni; razumemo jo lahko kot načelo pri načrtovanju. Politični režim je konkretni pojav politične ideologije.

Francozi so z besedo »régime« označili politično normo. Danes ima beseda »režim« širši smisel ter konkreten pomen v politologiji: režim je politični sistem upravljanja države. Razprava o političnem bistvu režima je med najpomembnejšimi problematikami v politologiji.

Pri primerjavi različnih političnih režimov sta nam najbolj v pomoč dve metodi: raziskovanje posamezne države ter pojasnjevanje političnega fenomena. Prva metoda pregleduje zlasti strukturo, vlogo in proces političnega režima v posamezni državi; politični sistem naj bi namreč določale zgodovinske in kulturne značilnosti posamezne države. Druga metoda se osredotoča na spremenljivke, ki so uporabne pri raziskovanju razlik med političnimi režimi. Z njo je mogoče primerjati in analizirati zgodovinsko ozadje in politične okoliščine določene politične odločitve. Preko številnih primerjav je nato mogoče priti do teoretičnega nivoja, kar potencialno omogoča napovedovanje bodočih političnih odločitev. Med obema metodama ni jasnih meja, imata pa številne podobnosti. Obe na primer poudarjata odnos med družbo in režimom (Lijphart 1971).

Obe metodi se uporabljata v primerjavah političnih sistemov različnih držav; uporabim ju tudi v tej nalogi. Podrobno se osredotočim na štiri vidike:

- poimenovanje režima (npr. demokratični ali centralizirani sistem)
- imenovanje ter strukturo zakonodajnega telesa (npr. dvodomni parlament)
- podelitev izvršilne moči (npr. predsednik vlade, predsednik države)
- strankarski sistem (npr. enostrankarski, večstrankarski in dvostrankarski sistem)

5.2 Primerjave političnih režimov v RS in LRK

S pomočjo obeh metod v tem delu naloge primerjam politična režima v Republiki

Sloveniji in Ljudski republiki Kitajski. Glede na to, da je politični režim eden najpomembnejših državnih simbolov, pri primerjavi uporabljam ustavo, ki je temeljni državni dokumenti obeh držav.

· **Pomenovanje režima:**

»Ljudska republika Kitajska je **socialistična država** pod vodstvom delavskega razreda in ljudske demokratične diktature ter na podlagi združevanja delavcev in kmetov (Ustava LRK, 1. čl.).« »Slovenija je **demokratična republika**. Slovenija je **pravna in socialna država** (Ustava RS, 1. in 2. čl.).«

Kitajski socialistični politični sistem razumemo kot začetno stopnjo komunizma. V takem režimom imajo skupni interesi naroda prednost pred interesi posameznikov. Slovenija je demokratična republika in poudarja pravice svojih državljanov.

· **Imenovanje ter struktura zakonodajnega telesa:**

»**Nacionalni ljudski kongres** je zakonodajno telo, preko katerega ljudstvo izvaja državno oblast. **Lokalni ljudski kongres** ima pravico oblikovati zakonodajo na lokalni ravni (Ustava LRK, 2. čl.).« »V Sloveniji ima oblast ljudstvo. Državljanke in državljani jo izvršujejo neposredno in z **volitvami**, po načelu delitve oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno (Ustava RS, 3. čl.).«

Edini državni organ, ki ima na Kitajskem pravico do oblikovanja zakonodaje, je ljudski kongres. Poslanci so vanj »izvoljeni« na poseben kitajski način. Med poslanci in volivci v resnici ni nobenega stika. Poslance, ki se ukvarjajo z oblikovanjem zakonodaje, nesporedno imenuje komunistična partija. Ljudstvo nima pravice do nesporednega referendumu. V Sloveniji sta dva zakonodajna organa, Državni zbor in Državni svet. Državljanji preko neposrednih volitev vplivajo na oblikovanje zakonodaje na državni ravni.

· **Podelitev izvršilne moči:**

Predsednik države je izvoljen na podlagi odločitve nacionalnega ljudskega kongresa.

Predsednik države ima pravico imenovati predsednika vlade, ministre (...). Predsednik vlade vodi državni svet, ki je izvršilni organ državne oblasti. Predsednik ima dolžnost odgovarjati nacionalnemu ljudskemu kongresu (Ustava LRK, 80. in 85. čl.).

Predsednik republike predstavlja Republiko Slovenijo in je vrhovni poveljnik njenih obrambnih sil. Predsednik republike razpisuje volitve v državni zbor, razglša zakone, imenuje državne funkcionarje, kadar je to določeno z zakonom (...). Predsednik vlade skrbi za enotnost politične in upravne usmeritve vlade ter usklajuje delo ministrov (Ustava RS, 102., 104. in 107. čl.).

Velja opozoriti, da je situacija na Kitajskem zelo posebna. Komunistična stranka ima neomejen vpliv na izvajanje državne oblasti. S tega vidika je podelitev izvršilne moči zelo dvoumna. Vsi vodje države so člani komunistične stranke, ki jih tudi izvoli na ta položaj.

· **Strankarski sistem:**

»Večstrankarsko sodelovanje in politično svetovanje pod vodstvom Komunistične partije Kitajske bo obstajalo in se razvijalo tudi v bodoče (Ustava LRK, predgovor).«

Ustava RS izrecno ne omenja strankarskega sistema, vendar imajo slovenski državljani pravico do ustanavljanja strank. Število strank v Sloveniji ni omejeno. Vsaka stranka lahko sodeluje z drugimi strankami v državnem zboru, če ima dovolj glasov volilcev. Politični sistem v Sloveniji je večstrankarski. Tudi na Kitajskem obstaja »večstrankarsko sodelovanje«, vendar je politično gibanje na vseh področjih pod absolutnim vodstvom in nadzorom Komunistične partije Kitajske. Kitajski državljani imajo pravico do organiziranja in vključevanja v stranke, vendar imajo te stranke samo svetovalno vlogo, ne pa tudi moči političnega odločanja. V tem smislu je Kitajska tipična enostrankarska država in izvaja nevidno diktaturo.

5.3 Spremembe in značilnosti političnih režimov v obeh državah

V širšem smislu države na podlagi ustreznih metod opredeljujemo kot

demokratske ali socialistične. Na oblikovanje političnega sistema močno vplivajo tudi zgodovinske spremembe. Marksistična teorija trdi, da je konflikt med različnimi razredi potrebno gonilo družbenega razvoja. S tega stališča je lažje razumeti zgodovinske spremembe ter značilnosti političnih sistemov v obeh državah.

Republika Slovenija je mlada evropska država, ki je razglasila neodvisnost leta 1991. Pred tem je bila ena izmed šestih socialističnih republik nekdanje SFR Jugoslavije. Po osamosvojitvi je postala popolnoma samostojna država s tržnim gospodarskim in kapitalističnim sistemom. Slovenija je tudi socialna država oziroma izvaja državni kapitalizem. Vendar ne smemo pozabiti, da je od leta 1945 do osamosvojitve v Sloveniji 46 let vladal komunistični politični režim. Čeprav je bila nekdanja Jugoslavija najbolj odprta med vsemi »bratskimi komunističnimi državami«, je komunistična ideologija vplivala na vse njene republike. Socialistična republika Slovenija je bila pod vodstvom Zveze komunistov Jugoslavije. Danes ima slovenska država drugačen politični sistem, kar pa ne pomeni, da so se Slovenci otresli komunistične mentalitete. V družbi še vedno obstaja nezaupanje med državo in ljudstvom, ki se odraža tudi v dolgotrajnem političnem odločanju zaradi spora med levico in desnico.

Tudi v več kakor 60-letni zgodovini kitajskega komunističnega režima lahko zasledimo vidne spremembe v razvoju političnega sistema. Kmalu po razglasitvi samostojnosti po drugi svetovni vojni je Kitajsko doletel najhujši čas v njeni dolgi zgodovini, 10-letna kulturna revolucija, ki je uvedla ekstremni komunizem. V 80. letih prejšnjega stoletja je država začela izvajati bolj odprto politiko in se s političnega boja preusmerila na gospodarski razvoj. Preko gospodarskega razvoja so ljudje začeli iskati svojo pot do demokracije in ta proces še poteka. Čeprav je komunizem še vedno prevladujoča politična ideologija, ljudje že ugotavljajo, da je demokracija nujna za naslednji korak v celovitem razvoju kitajske družbe. Kitajska vlada teh zahtev ne more ignorirati in je že začela prilagajati oziroma spreminjati strogo komunistično ideologijo pri političnem odločanju.

Med obema državama obstajajo razlike in podobnosti v političnem sistemu. Obe državi sta na političnem prehodu: bodisi iščeta nov politični sistem bodisi izboljšujeta

obstoječega.

Države je težko razvrščati glede na značilnosti njihovega političnega režima, saj ima vsaka svoje kulturno, zgodovinsko in drugo specifikko. Če jih že razvrščamo, pa jih na osnovi ideologije, torej so bodisi kapitalistične bodisi komunistične. Najbolj vidna značilnost političnega sistema kapitalistične družbe je demokracija. Taka družba na gospodarskem področju spodbuja neoliberalizem, v vsakdanjem življenju pa univerzalne vrednote ter individualizem, materializem in podobno. Tipičnih komunističnih držav ni¹⁵, njihovo ideologijo pa lahko interpretiramo na primeru socialističnih držav, v katerih ima komunistična stranka izvršilno moč na vseh področjih. Državna oblast v takih državah je strogo centralizirana. Na prvem mestu je kolektivni oziroma nacionalni interes.

Ljudska republika Kitajska in Republika Slovenija sta bili za nalogo izbrani zaradi različnih političnih sistemov. V tem poglavju obravnavam razumevanje političnih režimov ter ideologij za njimi. V nadaljevanju se osredotočim na splošno politiko do manjšin v obravnavanih državah.

5.4 Splošna politika do manjšin v RS in LRK

Politični režim določa zakonodajo. Slovenija in Kitajska imata različna politična režima, ki se odražata tudi v politiki do manjšin. V tem poglavju preverim, kako je z zakonskim priznanjem obeh manjšin, in primerjam manjšinsko politiko v obeh državah.

5.4.1 Pravno priznanje manjšin

V modernem svetu je težko najti državo, v kateri bi prebival zgolj le en narod. Z večinskimi narodi sobivajo tudi druge narodne skupnosti, ki pa nimajo vedno enakih pravic. Obseg njihovih pravic je odvisen od statusa, ki ga ima neka narodna skupnost, denimo statusa manjšine. Pravice manjšine varuje zakonodaja. Ta manjšinskim narodom podeljuje pravice, s katerimi varujejo svojo kulturno pripadnost.

¹⁵ Nobena država še ni razglasila komunizma. Komunizem je končni cilj družbenega razvoja. Prej omenjene socialistične države so na začetni stopnji komunizma, ki jo imenujejo socializem.

Na Kitajskem predstavlja večinski narod levji delež celotnega prebivalstva, in sicer 91,51 %. Podobno je v Sloveniji, kjer je 87,5 % prebivalstva slovenske narodnosti. Glede ostalega prebivalstva pa imata obe državi svoje posebnosti.

Starodavna Kitajska ni imela ustrezne politike za zaščito pravic manjšin. Manjšinski narodi so bili gospodarsko in kulturno v slabšem položaju in izpostavljeni diskriminaciji. Uradno je veljalo, da manjšinski narodi pripadajo kitajskemu cesarstvu. Šele po drugi svetovni vojni se je država začela pravično ukvarjati z odnosom med večinskim narodom Han in drugimi narodi.

Po razglasitvi samostojne Ljudske republike Kitajske leta 1949 se je kitajska vlada odločila pridobiti statistične podatke o vseh narodnih skupnosti na Kitajskem in o njihovi podpori osrednji vladi. Strokovnjaki, večinoma antropologi in etnologi, so desetletje raziskovali demografsko situacijo narodnih skupnosti. Med letoma 1950 in 1954 je bilo uradno priznanih 38 manjšin, leta 1978 še 16, zadnja manjšina pa še leto zatem. Petinpetdeset uradno priznanih manjšin predstavlja 8,49 % celotnega prebivalstva Kitajske (Komisija za etnične zadeve LRK).

Priznanje narodnih skupnosti na Kitajskem je potekalo na podlagi teorije nekdanjega vodje Sovjetske zveze, J.V. Stalina. Po Stalinovi teoriji ima narod štiri značilnosti: skupni jezik, skupno naseljitveno območje, skupno gospodarsko dejavnost ter skupno kulturo. Na tej osnovi je Kitajska priznala svoje narodne skupnosti. Dodati velja, da vse manjšine bivajo na kitajskih tleh vsaj sto let in več. Narodna skupnost, ki nastane zaradi selitve med vojno, ne more biti priznana kot manjšina. Na Kitajskem je tak primer judovski narod.

Slovenija se je leta 1991 odcepila od nekdanje Jugoslavije in postala samostojna država. V primerjavi z drugimi jugoslovanskimi republikami so narodne skupnosti v Sloveniji relativno homogene. Največji delež prebivalstva predstavlja slovenski narod (87,5 %). Slovenska vlada vedno poudarja pomembno vlogo drugih narodnih skupnosti v svoj državi. Status manjšin imata dve narodni skupnosti, italijanska in madžarska manjšina. Manjšini sta bili omenjeni že v ustavi Socialistične republike Slovenije v času nekdanje Jugoslavije. Prvi člen ustave tako pravi: »Socialistična republika Slovenija je država (...) občanov slovenskega naroda in **italijanske in**

madžarske narodnosti (Ustava SRS 1974, 1. čl.).«

Italijanska in madžarska manjšina predstavljata samo približno 0,4 % vseh prebivalcev Slovenije. Drugi narodi, tisti iz nekdanjih jugoslovanskih republik, so številčnejši, vendar niso priznani kot avtohtone skupnosti. V 5. členu Ustave RS je napisano, da ima vlada odgovornost varovati in zagotavljati pravice avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti. Nove narodne skupnosti, kot so srbska, hrvaška, bošnjaška ter makedonska, pa v Sloveniji nimajo priznanega statusa manjšin. Slovenija je o tem odločala na podlagi *Okvirne konvencije Sveta Evrope za varstvo narodnih manjšin*, ki pravi: »Iz obstoječega modela varstva manjšin pa je sicer mogoče sklepati, da je za priznanje avtohtone narodne skupnosti ključnega pomena dolgotrajno, permanentno in prepoznavno naseljevanje določenega ozemlja (Okvirna konvencija Sveta Evrope za varstvo narodnih manjšin 1988).«

V primerjavi z italijansko in madžarsko narodno skupnostjo nove narodne skupnosti v Sloveniji nimajo zgodovinskega poselitvenega prostora in tako ne morejo biti priznani kot manjšina.

Obe državi sta uredili zakonodajo o priznanju manjšin. Kitajska je svoje narodne skupnosti priznala na podlagi Stalinove teorije, Slovenija pa je pri priznanju obeh avtohtonih manjšin ter romske narodne skupnosti tesno sledila usmeritvam EU. Tako poudarja pravice obstoječih manjšin in ne priznava novih narodnih skupnosti. V naslednjem poglavju se podrobneje osredotočim na pravno zaščito manjšin v obeh državah.

5.5 Državni organ za manjšinske zadeve

Kitajska in Slovenija imata zelo podobno manjšinsko politiko. Na podlagi svoje zakonodaje sta imenovali ustrezne državne organe, ki izvajajo manjšinsko politiko in opravljajo upravne naloge v manjšinskih zadevah.

5.5.1 Komisija za etnične zadeve

Komisija za etnične zadeve je organ v sestavi kitajske osrednje vlade, ki se ukvarja

z etničnimi zadevami. Komisija ima dve pomembni vlogi. Prvič, na podlagi odločitev komunistične stranke ter osrednje vlade izvaja narodnostno politiko, organizira teoretično in empirično znanstveno raziskovanje manjšinskih zadev ter svetuje osrednji vladi pri načrtovanju manjšinske politike. Drugič, sodeluje z drugimi državnimi organi pri spodbujanju gospodarske dejavnosti ter kulturnega razvoja.

V okviru komisiji delujejo službe za izvajanje določenih nalog. Te službe delimo na tri skupine:

Administracija: Številne službe se ukvarjajo z administrativnim delom pri komisiji. V kitajskem političnem režimu ima administracija oziroma kadrovska pisarna absolutno prednost.

Raziskovanje: Komisija neposredno podpira raziskave na področju etničnih študij. V okviru komisije delujeta dva pomembna raziskovalna centra, Center za manjšinske politike ter Center za starodavne manjšinske literature.

Tehnični oddelki: Tehnični oddelki predstavljajo največji del komisije. Ti oddelki imajo zlasti pomembno vlogo pri izvajanju manjšinske politike. Struktura teh oddelkov je nekako podobna strukturi osrednje vlade. Komisija ima oddelke za gospodarstvo, izobraževanje, znanost in tehnologijo, finance, kmetijstvo, promet, informatiko, kulturo, zdravstvo itd. Tehnični oddelki imajo neposredno vlogo pri načrtovanju ter izvajanju manjšinske politike na Kitajskem. Med komisijo za etnične zadeve in osrednjo vlado je močna povezava. Vodja oddelka pri komisiji za etnične zadeve je istočasno imenovan za podministra na ustreznem ministrstvu pri osrednji vladi. Primer: vodja oddelka za izobraževanje je tudi namestnik ministra za izobraževanje. Tak vodja oddelka ima dvojno vlogo. Pri osrednji vladi skrbi za področje izobraževanja manjšin, pri komisiji pa opravlja strokovne naloge, kot je pridobivanje in analiza podatkov.

Izvršilna moč je v rokah osrednje vlade, komisija lahko vpliva na njene odločitve preko svetovalnega sistema na ustreznih ministrstvih, ki načrtujejo ustrezno manjšinsko politiko.

5.5.2 Služba za narodnosti

Služba za narodnosti je ena izmed šestih služb na Ministrstvu za notranje zadeve RS. Služba za narodnosti je edini uradni organ za etnične zadeve v Sloveniji. Služba ima ustrezne naloge:

- *opravlja svoje strokovne naloge glede etničnih problemov z dvema manjšinama in romsko narodno skupnostjo ter skrbi za aktualna vprašanja teh skupnosti;*
- *sodeluje z drugimi upravnimi organi in raziskovalnimi organizacijami;*
- *svetuje vladi ter njenim telesom na podlagi analize in gradiva;*
- *skrbi za izvajanje sklepov vlade s področja manjšin;*
- *načrtuje in spremlja porabo finančnih sredstev za manjšine;*
- *skrbi za izvajanje sklepov vlade s področja manjšin (Služba za narodnosti 2012).*

Slovenija je glede na število prebivastva relativno majhna država. Položaj narodnih skupnosti oziroma manjšin je zato manj zapleten, kot je Kitajskem. Služba za narodnosti ima univerzalno vlogo, medtem ko je Komisija za etnične zadeve eden najpomembnejših državnih organov na Kitajskem in sodi neposredno pod kitajsko osrednjo vlado. Naloge kitajske komisije so precej podobne nalogam vlade. Komisija ima pomembno svetovalno vlogo, saj so njeni vodje zadolženi za načrtovanje državne politike na ustreznih ministrih. Služba za narodnosti pa ima bolj konkretne naloge in se ukvarja neposredno z izvajanjem manjšinske politike.

V tem poglavju primerjam splošno manjšinsko politiko v obeh državah. V naslednjih poglavjih pregledam eksplicitno in implicitno jezikovno politiko do italijanske manjšine v Sloveniji in korejske manjšine na Kitajskem.

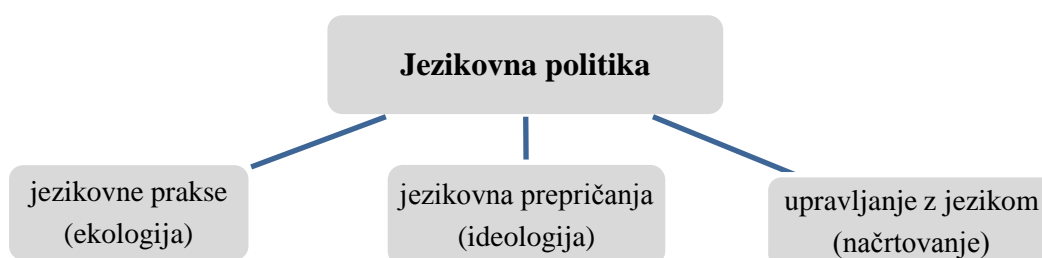
6 JEZIKOVNA POLITIKA DO MANJŠIN V OBEH DRŽAVAH

V prejšnjih poglavjih sem predstavil položaj italijanske manjšine v Sloveniji in korejske manjšine na Kitajskem ter primerjal politični ideologiji v obeh državah. V nadaljevanju primerjam jezikovno politiko obeh držav.

Jezikovno politiko do manjšin je mogoče razumeti z dveh vidikov. Prvič, jezikovna politika do manjšin sodi k splošni jezikovni politiki. Ukvarja se z jezikom in njegovo rabo. Drugič, jezikovno politiko do manjšin lahko uvrstimo v manjšinsko politiko, saj se v njej odraža odnos države do manjšin. Pri obeh vidikih ima pomembno vlogo politična ideologija, zlasti pri načrtovanju jezikovne politike.

Jezikovna politika do manjšin ni preprost zakonodajni dokument. V širšem smislu vsebuje tri pomembne elemente: jezikovne prakse, jezikovna prepričanja in upravljanje z jezikom (Shohamy 2006). Jezikovne prakse so resnične dejavnosti, na katere vplivajo jezikovna prepričanja preko določenih mehanizmov. Upravljanje z jezikom pa neposredno odraža jezikovna prepričanja. Jezikovne prakse lahko razumemo kot ekološko dejavnost, jezikovna prepričanja kot ideološko dejavnost, upravljanje z jezikom pa kot načrtovalno dejavnost. (glej Tabelo 6.1)

Tabela 6.1: Jezikovna politika v širšem smislu

Vir: Shohamy (2006, 53)

Ager poleg tega deli jezikovno politiko na dve vrsti, in sicer na eksplicitno jezikovno politiko in implicitno jezikovno politiko. Jezikovne prakse sodijo v implicitno jezikovno politiko, medtem ko sodi upravljanje z jezikom v eksplicitno

jezikovno politiko. Kot prikazuje zgornja tabela, so jezikovna prepričanja glavna ideologija oziroma pomemben dejavnik pri načrtovanju eksplicitne jezikovne politike. V tem poglavju se osredotočim zlasti na odnos med jezikovnimi prepričanji in upravljanjem ter na osnovi zakonodaje primerjam jezikovno politiko do manjšin na eksplicitni ravni.

6.1 Splošni položaj jezikovne politike do manjšin v obeh državah

Kitajska in Slovenija imata drugačno zgodovinsko in kulturno ozadje in različna politična sistema. Jezikovna politika do manjšin ima v obeh državah svoje nedvomne posebnosti. Najprej primerjam splošno jezikovno politiko do manjšin.

6.1.1 Splošni položaj jezikovne politike do manjšin na Kitajskem

Kitajska ima dolgo in bogato zgodovino. Kitajska zgodovina je zaporedje ponavljajočih se dinastičnih ciklov. Nekoč je bila klasična kitajščina *lingua franca* Vzhodne Azije. Ljudstva, ki so jo uporabljala, so morala sprejeti tudi prevladujočo kitajsko ideologijo, konfucionizem. Takšno jezikovno politiko do manjšin lahko zasledimo že v času dinastije Qin (221-206) (Bruhn 2008). V času starodavne Kitajske je bila asimilacija edina jezikovna politika. Komunistična partija Kitajske, edina vladajoča stranka v Ljudski republiki Kitajski, ustanovljena leta 1921, je po letu 1949 uvedla novo jezikovno politiko do svojih manjšin.

Partija je opazila potrebo po združevanju moči vseh narodnih skupnosti v državi. Ob sočasnem spodbujanju razvoja manjšinskih jezikov je začela uporabljati in spodbujati izraz kitajski narod, h kateremu naj bi pripadali vsi narodi na kitajskih tleh. Skupni jezik in nacionalni simbol kitajskega naroda je standardizirana kitajščina¹⁶. Kitajska po eni strani spodbuja razvoj in uporabo manjšinskih jezikov, po drugi strani pa krepi status kitajščine. Spremembe v jezikovni politiki do manjšin v Ljudski republiki Kitajski delimo na tri obdobja (Bruhn 2008).

Prvo pluralistično obdobje (1949-1957)

¹⁶ Standardizirano kitajščino pogosto imenujemo mandarinščina oziroma *putonghua*.

V tem obdobju je kitajska vlada spodbujala ustanavljanje samoupravnih narodno mešanih območij¹⁷, na katerih so imeli manjšinski narodi več jezikovnih pravic, npr. pravico do svobodne uporabe svojega jezika. Izvedena je bila standardizacija manjšinskih jezikov, začel je potekati pouk v manjšinskih jezikih, ustanavljali so radijske oddaje in časopise. Zaradi počasnega gospodarskega razvoja na narodno mešanih območjih je nekdanji vodja Mao ustanovil politično gibanje »Velik korak naprej«. Kitajska je stopila v monopolistično obdobje.

Monopolistično obdobje (1958-1977)

V tem obdobju je potekala standardizacija govorjenja mandarinščine in manjšinskih jezikov s pomočjo latinice. Razvili so *pinjin*, sistem za zapisovanje kitajskih glasov in besed v latinici. Država je močno spodbujala manjšine k učenju mandarinščine. Pozneje je ta politika postala radikalno politično dejanje. Vlada je ugotovila, da so jezikovne razlike največja ovira za združevanje različnih narodov na Kitajskem. Manjšine so se morale odpovedati svojim običajem in se učiti kitajsko. Asimilacija je dosegla vrh v času kulturne revolucije. Po kulturni revoluciji je vlada sicer priznala svoje radikalne politične napake, vendar jih ni popravila. Namesto da bi spodbujala širjenje manjšinskih jezikov, je manjšinam samo dovolila njihovo uporabo.

Drugo pluralistično obdobje (1978-)

V 80. letih je mandarinščina postala *lingua franca* Kitajske. Širjenje mandarinščine je nedvomno prispevalo h gospodarskemu razvoju. Država je znova začela izvajati pluralistično jezikovno politiko, vendar je jezikovna asimilacija v kitajski družbi še vedno zelo močna.

6.1.2 Splošni položaj jezikovne politike do manjšin v Sloveniji

Čeprav je Republika Slovenija relativna mlada država, je v svoji kratki zgodovini doživela številne prelomnice. Skoraj pedsedet let je bila ena izmed šestih socialističnih republik nekdanje SFR Jugoslavije. Samostojna je od leta 1991 in je članica Evropske unije. Oglejmo si slovensko jezikovno politiko.

¹⁷ Na narodno mešanih območjih velja politična samouprava, in sicer na štirih nivojih: na nivoju regij/provinc, prefektur, okrajev ter *xiangov*. Do leta 2003 je k narodno mešanim območjem sodilo 5 avtonomnih provinc, 30 prefektur, 120 okrajev in 1251 *xiangov*. (Bruhn 2008).

Za slovensko jezikovno politiko do manjšin je bilo vseskozi značilno, da država ni nikoli pozabila na pomembno vlogo slovenskega jezika; zaščita njegovega statusa je bila in je najpomembnejši del slovenske jezikovne politike (Stabej 2006). Slovenski jezik je brez dvoma v prednostnem položaju glede na manjšinske jezike. Na podlagi varovanja slovenskega jezika pa je Slovenija posvetila veliko pozornost zaščiti jezikovnih pravic manjšin. Vodilno načelo pri načrtovanju slovenske jezikovne politike do manjšin je načelo demokratičnosti. Slovenija se istočasno sooča s problemi t.i. nove migracije pripadnikov bivših jugoslovanskih narodov.

V Jugoslaviji je bila slovenščina eden izmed uradnih jezikov. *Lingua franca* države je bila zaradi števila govorcev srbohrvaščina. Govorcev slovenskega jezika je bilo samo približno 7 odstotkov. V tem kontekstu je bila slovenščina do neke mere ogrožena in njena zaščita v Sloveniji je bila vedno nujna. Po razglasitvi samostojnosti je država morala urediti tudi status slovenščine. Razglasila jo je za uradni jezik Republike Slovenije. Slovenščina ima tudi status državnega jezika, zlasti v javni rabi. Italijanščina in madžarščina sta priznani kot uradna jezika na narodno mešanih območjih. Taka zaščita manjšinskih jezikov odraža demokratičnost slovenske države. Jezikovna politika do italijanske in madžarske manjšine v Sloveniji se ni veliko spreminjala. Ker je jezikovna politika izraz ideologije (Stabej 2006), se v slovenski manjšinski jezikovni politiki neposredno odraža odnos slovenske države do manjšin. Manjšinska jezikovna politika v Sloveniji je postala relativno stabilna z vstopom države v EU. Slovenija nenehno izboljšuje svojo jezikovno politiko do manjšin. V državi sta samo dve narodni manjšini. Novi migranti, ki zaradi boljšega gospodarskega položaja prihajajo v Slovenijo večinoma iz bivših jugoslovanskih republik, nimajo statusa manjšinskih narodov. Zaščita njihovih jezikovnih pravic ni tema trenutne slovenske jezikovne politike.

6.2 Jezikovna politika do obeh manjšin v zakonodaji

Jezikovna politika je dveh vrst, eksplicitna in implicitna (Stabej 2006). Eksplicitno jezikovno politiko je mogoče raziskovati preko politične ureditve oziroma

zakonodaje. V primerjavi z implicitno jezikovno politiko ima eksplicitna posebne značilnosti. Eksplicitna jezikovna politika je institucionalni manifest, ima jasne cilje in javne dejavnosti (Stabej 2006). Na podlagi tega razumevanja primerjam eksplicitno jezikovno politiko do manjšin v obeh državah.

Med vsemi elementi eksplicitne jezikovne politike ima najbolj neposredno vlogo zakonodaja, saj je uradni politični akt. V nadaljevanju primerjam jezikovno politiko do italijanske manjšine v Sloveniji ter korejske manjšine na Kitajskem na osnovi zakonodaje.

Za primarjavo različnih jezikovnih politik so na voljo številne metode, ena izmed njih je teorija Dennisa Agerja. V svoji novejši knjigi *Motivation in language planning and language policy* Ager omenja sedem vrst motivacije pri načrtovanju jezikovne politike, in sicer identiteto (*identity*), ideologijo (*ideology*), podobo (*image*), negotovost (*insecurity*), neenakopravnost (*inequality*), integracijo (*integration*) in instrumentalnost (*instrumental*). Poleg omenjenih doda še stališča (*attitudes*) in cilje (*goals*) izvajalcev politike. V poglavju o ideologiji avtor podrobno pojasnjuje vpliv ideologije na načrtovanje jezikovne politike. Ideologija je odnos vladarja do jezika ter motnje superstrukture pri razvoju jezika (Ager 2001). S pomočjo Agerjevega razumevanja primerjam jezikovne politike v obeh državah na ravni zakonodaje.

Za predstavitev uprabim izvirne zakonodajne listine. Na koncu poskusim odkriti ideologijo, ki se skriva za načrtovanjem jezikovne politike do manjšin.

Uporabljene listine so primeri lokalne zakonodaje. Samoupravna prefektura Yanbian je največje naselitveno območje korejske manjšine na Kitajskem. Samoupravna prefektura ima pravico sprejemati ustrezno zakonodajo na lokalni ravni. Predpisi iz leta 1985 so edini primer zakonodaje, v kateri je mogoče najti podrobne informacije o jezikovni politiki do korejske manjšine na Kitajskem. Zaradi preproste upravne strukture v Sloveniji ni primerjalnega dokumenta, ki bi na lokalni ravni urejal manjšinsko jezikovno politiko. Uporabil sem *Status mestne občine Koper*, največjega naselitvenega območja italijanske manjšine v Sloveniji, ki ureja zaščito jezikovnih pravic italijanske manjšine.

Ustava odraža uradni odnos do manjšin, lokalna zakonodaja pa je politični akt. V

nadaljevanju primerjam *Statut mestne občine Koper* in *Predpise o samoupravi v korejski samoupravni prefekturi Yanbian*. Citiram tiste člene, ki se nanašajo na jezikovno politiko manjšin.

Status mestne občine Koper

Na narodnostno mešanem območju občine sta uradna jezika slovenščina in italijanščina. (7. čl.)

Pripadnikom italijanske narodne skupnosti je zagotovljena pravica, da svobodno izražajo svojo narodno pripadnost, da gojijo in izražajo svojo kulturo in uporabljajo svoj jezik. (99. čl.)

Občanom italijanske narodne skupnosti je zagotovljena svobodna uporaba italijanskega jezika v občinskem svetu in drugih organih občine ter nasploh v javnem življenju, pri opravljanju samoupravnih, javnih in drugih funkcij in pooblastil ter pri uveljavljanju zakonitih pravic in pravnih koristi. (107. čl.)

Pripadnikom italijanske narodne skupnosti je zagotovljena vzgoja in izobraževanja v svojem jeziku ter pravica do oblikovanja in razvijanja te vzgoje in izobraževanja. (109. čl.)

V vseh šolah za pripadnike italijanske narodne skupnosti na območju občine Koper je slovenski jezik v vseh razredih obvezni učni predmet. V vseh slovenskih šolah na narodnostno mešanem območju občine je italijanski jezik v vseh razredih obvezni učni predmet. (111. čl.)

Na narodnostno mešanem območju občine se vodijo kazenski in drugi postopki dvojezično v skladu z zakonom. Postopki, v katerih nastopa več strank obeh narodov, se vodijo v slovenskem oziroma italijanskem jeziku ali dvojezično. Državni organi, organi občinske uprave in drugi organi občine, sodišča in drugi nosilci javnih pooblastil, ki izdajajo pravne in druge akte v zakonito določenih postopkih, morajo te akte izdajati občanom italijanske narodne skupnosti v obeh jezikih, drugim občanom pa, če to zahtevajo. (112. čl.)

V državnih organih, organih občinske uprave, organih občine in drugih samoupravnih lokalnih skupnostih, v javnih podjetjih in zavodih, ki izvršujejo javna pooblastila, morajo biti sistemizirana in zasedena delovna mesta, kjer je obvezno znanje slovenskega in italijanskega jezika. (113. čl.)

Zakonska zveza se sklepa v slovenskem oziroma italijanskem jeziku ali dvojezično, če tako zahtevata občana, ki sklepata zakonsko zvezo. (114. čl.)

Na proslavah, zborovanjih in drugih javnih manifestacijah na narodnostno mešanem območju, ki so namenjena vsem občanom, se morata uporabljati oba jezika. Napovedovanje in druga javna obvestila na narodnostno mešanem območju se morajo opraviti v obeh

jezikih. (115 .čl.)

Organi občinske uprave in drugi organi občine ter drugih samoupravnih lokalnih skupnosti, javna podjetja in zavodi, ki izvršujejo javna pooblastila, morajo pri svojem poslovanju uporabljati imena krajev in ulic na narodnostno mešanem območju v slovenskem in italijanskem jeziku. (118. čl.)

Odloki in drugi splošni akti občinskega sveta in drugih organov občine se objavijo v obeh jezikih. (119. čl.)

Predpisi o samoupravi v korejski samoupravni prefekturi Yanbian

Pripadniki vseh narodov v samoupravni prefekturi Yanbian imajo enake pravice in dolžnosti po Ustavi LRK. Vsi narodi imajo pravico uporabljati in razvijati svoj jezik ter ohranjati in razvijati svoje kulturne običaje. (6. čl.)

Državni organi v prefekturi pri opravljanju svojih nalog uporabljajo kitajščino in korejščino, pri čemer ima korejski jezik prednost. Uradni dokumenti morajo biti napisani v obeh jezikih. (8. čl.)

Vlada prefekture mora ustanoviti organ za korejski jezik, ki bo prispeval k raziskovanju, standardiziranju in razvoju korejščine. (19. čl.)

Državni uslužbenci na sodiščih morajo uporabljati korejščino in kitajščino. Pripadniki vseh narodov imajo pravico do postopka na sodišču v svojem jeziku. Zakonodajni dokumenti v prefekturi morajo biti napisani v obeh jezikih. (20. čl.)

Prefektura naj glede položaja korejske manjšine uredi ustrezne izobraževalne cilje ter pripravi učna gradiva za različne nivoje pouka. (51. čl.)

Prefektura lahko ustanavlja dvojezične osnovne šole ter gimnazije. (52. čl.)

Prefektura naj spodbuja učence različnih narodov pri učenju korejščine in kitajščine. (53. čl.)

Dijaki korejske manjšine lahko opravljajo maturo v korejskem jeziku, vendar se lahko potem vpišejo na visoko šolo samo na ozemlju prefekture. (54. čl.)

Prefektura ima dolžnost spodbujati in razvijati kulturno življenje prebivalcev. Spodbujati mora prevajanje filmov in nadaljevanj v korejščino. (55. čl.)

Pripadniki korejske manjšine imajo pravico do medijev v svojem jeziku, kot so časopisi, knjige, radio in televizija. (56. čl.)

Javni uslužbenci različnih narodov naj se učijo jezike drugih narodov. (69. čl.)

Primerjana zakonodajna akta vsebujeta številne aspekte jezikovne politike. Te lahko razdelimo na pet skupin: na status manjšinskega jezika, izobraževanje, institucije, medije in javno upravo. Na osnovi obeh aktov interpretiram razlike v jezikovni politiki do manjšin v obeh državah. Pri tem se uprem na Agerjevo teorijo.

Status manjšinskega jezika

Obe državi sta jasno določili status manjšinskih jezikov na svojih narodno mešanih območjih (6. člen kitajskega dokumenta ter 7. in 99. člen slovenskega). Korejščina je eden izmed priznanih manjšinskih jezikov na Kitajskem; podobno je v Sloveniji. Priznanje jezikov manjšinskih narodov poteka na podlagi priznanja manjšin.

Izobraževanje

Izobraževanje oziroma jezikovno izobraževanje je bržkone najpomembnejši del manjšinske jezikovne politike, saj njenim pripadnikom omogoča učenje njihovega jezika, spoznavanje kulture in nadaljevanje narodne identitete. Členi o jezikovnem izobraževanju zavzemajo največji del listine iz prefektуре Yanbian (51., 52., 53., 54. člen). Podobna člena v slovenski listini sta 109. in 111. člen. Obe državi zagovarjata nujnost ustanavljanja dvojezičnih izobraževalnih ustanov na narodno mešanih območjih, pripravo ustreznih učnih gradiv in spodbujanje učenja obeh jezikov. Govorci manjšinskega jezika lahko opravljajo maturo v svojem jeziku v obeh državah. Ob natančnem pregledu je mogoče opaziti tudi razlike. 111. člen koprškega statuta določa, da je italijanščina obvezen predmet v slovenskih šolah, slovenščina pa v italijanskih. Na Kitajskem je drugače: korejščina ni nujno učni predmet v šolah s kitajskim učnim jezikom. V Sloveniji dijaki manjšine opravljajo maturo v italijanščini oziroma madžarščini. Na Kitajskem je zelo podobno, s to izjemo, da se lahko dijaki, ki opravljajo maturo v korejščini, vpišejo samo na visoko šolo oziroma univerzo v prefekturi Yanbian¹⁸.

Institucije

Država ima dolžnost ustanoviti raziskovalne ustanove za manjšinske zadeve. Po 19.

¹⁸ V prefekturi je ugledna univerza, ob njej pa tudi različne visoke strokovne šole.

členu obravnavane listine je bila tako ustanovljena ustanova za standardizacijo in spodbujanje razvoja korejskega jezika¹⁹. Govorci korejščine iz različnih držav se med seboj sicer razumejo, vendar so v jeziku rahle razlike. Korejščino na Kitajskem so standardizirali kitajski jezikoslovci, zato se jezik kitajskih Korejcev do neke mere razlikuje od jezika njihovih rojakov v Severni in Južni Koreji. Korejščina, ki je v rabi na Kitajskem, vsebuje tudi kitajske besede. Preko standardizacije korejščine so na Kitajskem ustvarjali novo identiteto: pripadniki korejske manjšine naj bi se počutili kot kitajski državljani. V Sloveniji se ni dogajalo nič podobnega.

Mediji

Manjšini imata pravico do medijev v svojem jeziku. Mediji so zlasti pomemben del javne rabe jezika. Manjšini imata pravico do časopisa, radia, televizije ter založništva v svojem jeziku. Pripadniki italijanske manjšine imajo na tem področju popolnoma vse pravice oziroma vso svobodo. Na Kitajskem je politika podobna, čeprav se ni mogoče izogniti močni cenzuri osrednje vlade. 55. člen obravnavane kitajske listine zahteva spodbujanje prevajanja filmov v korejščino, da bi tako plemenitili kulturno življenje na narodno mešanih območjih. Tako politiko lahko interpretiramo kot kulturno asimilacijo.

Javna uprava

Obe državi posvečata veliko pozornost delovanju javne uprave na narodno mešanih območjih. Tako morajo biti vsi javni dokumenti napisani dvojezično in javni uslužbenci morajo pri opravljanju svojih nalog biti zmožni uporabljati oba jezika. O tem govorijo 18., 20., in 69. člen kitajske listine in 107., 112., 113., 114., 115., 118. in 119. člen koprškega statuta. Očitna razlika med državama pa je v tem, da slovenski statut od javnih uslužbencev zahteva znanje obeh jezikov, medtem ko jih kitajska listina k temu samo spodbuja.

Primerjava členov zakonodajnih listin je razkrila več podobnosti kakor razlik. Podobnosti dokazujejo, da je jezikovna politika do manjšin že postala pomembna tema političnega načrtovanja. Država mora manjšinam zagotoviti vsaj osnovne

¹⁹ Združenje korejskega jezika na Kitajskem (China Korean Language Society) je največja ustanova korejske manjšine na Kitajskem, ki se ukvarja s standardizacijo korejščine. Združenje je bilo ustavljeno leta 1981.

jezikovne pravice. Razkrite razlike v jezikovni politiki do manjšin se v glavnem nanašajo na različne stopnje zahtev.

Največji dejavnik pri teh razlikah sta različni politični ideologiji. Ideologija je odnos države do manjšin, je politični cilj države. Preko ideologije država ustvarja takšno družbo, kakršno želi imeti. V kitajski zakonodaji je mogoče čutiti težnjo po zaščiti kitajskega jezika. Korejska manjšina ima po eni strani ustrezne pravice, po drugi pa se sooča z nevidno konkurenco kitajskega jezika in prevladujoče ideologije. Slovenska država si na tem področju prizadeva za relativno enakopravnost v skladu s svojo demokratično politično ideologijo. V slovenski zakonodaji je v primerjavi s kitajsko več obveznosti in zahtev. Take obveznosti omogočajo uresničevanje liberalne ideologije.

V tem poglavju obravnavam eksplicitne jezikovne politike do manjšin v obeh državah. Poleg upravljanja z jezikom velja primerjati tudi jezikovne prakse. V naslednjem poglavju se osredotočim na jezikovne prakse oziroma na implicitno jezikovno politiko do manjšin, in sicer na podlagi teorije Elane Shohamy.

7 PRIMERJAVA JEZIKOVNIH PRAKS

Poleg jezikovnih upravljanj velja osvetliti tudi jezikovne prakse, ki sodijo v implicitno jezikovno politiko. Jezikovne prakse so tesno povezane z ideologijo. Jezikovna politika je skupek načel o jezikovnem obnašanju. Jezikovna politika vpliva na jezikovno obnašanje preko različnih mehanizmov. To skrito ideologijo je mogoče interpretirati s pomočjo jezikovnih praks, in sicer preko analize mehanizmov (Shohamy 2006).

Najprej velja pojasniti pomen teh »mehanizmov«. Mehanizem je sredstvo, ki omogoča ideologiji intervenirati v jezikovne prakse. Mehanizmi imajo pomembno vlogo v jezikovnih praksah v širšem smislu, zlasti pri raziskovanju implicitne jezikovne politike. Mehanizme lahko razdelimo na pravila in predpise, jezikovno izobraževanje in javno rabo jezika. Spodnja tabela omogoča lažje razumevanje odnosa med ideologijo, mehanizmi in prakso. (glej Tabela 7.1)

Tabela 7.1: Odnos med ideologijo in prakso

Vir: Shohamy (2006, 54)

Poleg eksplicitne jezikovne politike, ki jo obravnavam v prejšnjem poglavju, ima jezikovna politika tudi implicitne značilnosti. Implicitnost jezikovne politike pomeni preverjanje *de facto* jezikovnih praks. V nadaljevanju naloge obravnavam jezikovne prakse italijanske manjšine v Sloveniji ter korejske manjšine na Kitajskem s pomočjo teorije Elane Shohamy. Jezikovne prakse obeh manjšin primerjam s pomočjo mehanizmov.

7.1 Pravila in predpisi

Pravila in predpisi so eden najbolj pogosto uporabljenih mehanizmov. Neposredno

vplivajo na *de facto* jezikovne prakse; ideologiji omogočajo, da vpliva na jezikovne prakse (Shohamy 2006). Pravila in predpisi vsebujejo naslednje elemente: priznanje uradnega jezika, standardizacijo jezika, nacionalizacijo, jezikovne akademije, zakon o državljanstvu. V nadaljevanju se osredotočam na standardizacijo jezika in njene posledice v obeh državah.

Standardizacija jezika, nacionalizacija in jezikovne akademije

Standardizacija jezika je manipulativno politično dejanje države, s katerim država določa »pravilno« rabo jezika, ustrezne besede, korpus itd. Standardizacija jezika je politično gledano učinkovit način nacionalizacije.

Nacionalizacija je pomemben cilj nacionalne države, v kateri ponavadi obstaja samo en glavni narod, en prevladujoči jezik ter ena homogena kultura. Kljub morebitnem obstoju večih uradnih jezikov v nacionalni državi pa ima samo jezik večinskega naroda status državnega jezika. Nacionalizacija v tej nalogi pomeni državno določanje državnega jezika ter uvajanje nacionalne identite preko njega.

Jezikovne akademije so državni ograni, ki se ukvarjajo s standardizacijo jezika in njegovim širjenjem. V primerjavi z zakonodajnimi akti so jezikovne akademije usmerjene na rabo jezika, jezikovne korpuse, pravilno obliko jezika, slovnico itd. Jezikovne akademije imajo pomembno vlogo pri spodbujanju državne asimilacijske ideologije.

V tem poglavju obravnavam odnos med standardizacijo jezika, nacionalizacijo in jezikovnimi akademijami na osnovi analize standardizacije korejskega jezika v prefekturi Yanbian na Kitajskem; pregledam določanje državnega jezika v obeh državah in njegove posledice.

Korejščina je najpomembnejši in prevladujoči jezik pri sporazumevanju med pripadniki korejske manjšine na Kitajskem. Kot skupni jezik korejskega naroda ima dolgo zgodovino. Po drugi svetovni vojni živijo pripadniki korejskega naroda v treh samostojnih državah, na Kitajskem, v Severni in Južni Koreji. Zaradi politične in geografske izolacije so se v jeziku, ki ga govorijo, pojavile razlike. Korejci se danes med seboj sicer sporazumevajo v skupnem jeziku, vendar se njegova jezikovna

razlikujejo glede na državo. Korejski jezik se v tujih jezikih imenuje samo korejščina, medtem ko mu Kitajskem in v Severni Koreji rečejo 조선어, v Južni Koreji pa 한국어²⁰.

Korejščina na Kitajskem je bila standardizirana šele leta 1977. Pred tem je korejska manjšina uporabljala jezikovna pravila, ki so bila v rabi v Severni Koreji. Leta 1977 je kitajska vlada ustanovila Koordinacijsko skupino za korejsko pismenost, katere naloga je bila nadzor nad rabo korejskega jezika na Kitajskem. S pomočjo te skupine je Kitajska začela standardizirati korejščino svoje korejske manjšine. Koordinacijska skupina za korejsko pismenost se je pozneje preimenovala v Komisijo za standardizacijo korejščine na Kitajskem, ki združuje strokovnjake za korejski jezik. Komisija se je sestala enajstkrat in dosegla naslednje cilje:

Ponovno je revidirala knjigi *Slovnica korejskega jezika* in *Označevanje tujk*; standardizirala je besede s področja geografije, športa in prava; izdajala je *Pravila v korejščini* in *Kitajsko-korejski slovar naravoslovnih znanosti*; ustanovila je Komisijo za standardizacijo korejskega jezika v prefekturi Yanbian, ki je leta 1986 nemudoma začela s standardizacijo korejščine na narodno mešanem območju.

Komisija se je poleg teh dosežkov začela ukvarjati tudi s korpusom korejskega jezika. Kitajska spodbuja uporabo standardizirane korejščine na celotnem naselitvenem območju korejske manjšine. Standardizirana korejščina oziroma korejščina s kitajskimi značilnostmi je postala element nacionalne identitete, s katero so se pripadniki korejske manjšine na Kitajskem začeli razlikovati od svojih rojakov v Severni in Južni Koreji. Mogoče je reči, da je to končni cilj kitajske vlade.

Standardizacija se je začela ob koncu monopolističnega obdobja²¹ jezikovne politike do manjšin. Leta 1977 se je končala kulturna revolucija. Kitajska osrednja vlada je priznala politične napake in začela izvajati drugačno politiko zaščite kulturne dediščine manjšin. Vendar se prevladujoča ideologija ni spremenila. Država je še naprej ustvarjala in širila etnično načelo o »vélikem kitajskem narodu«.

²⁰ V teh dveh pismenkah je očitna razlika pri poimenovanju korejskega jezika. 조선어 je tradicionalno poimenovanje, ki pomeni jezik korejskega naroda, 한국어 pa je relativno novejši termin, ki so ga skovali v Južni Koreji in pomeni jezik velikega korejskega imperija. Kitajska uporablja tradicionalno poimenovanje, ki ga dobro pozna iz svoje zgodovine.

²¹ Glej 6. poglavje.

Kitajska je etnično mešana država. Večinski narod so Hani, ki predstavljajo več kot 90 odstotkov prebivalstva. Ideja velikega kitajskega naroda pa vključuje vse priznane narodne skupnosti na Kitajskem. Ni pomembno, kateremu narodu kdo pripada, vseeno je pripadnik skupnega velikega kitajskega naroda. S pomočjo tega političnega načela država krepi nacionalno identiteto, da bi tako preprečila morebitne odcepitvene težnje manjšin. Vidimo torej, da je standardizacija korejščine politična odločitev in odraz politične ideologije kitajske osrednje vlade.

V primerjavi s Kitajsko ima Slovenija drugačno situacijo glede standardizacije jezika in nacionalizacije. Pripadniki italijanske manjšine v Sloveniji so zlasti geografsko in kulturno tesno povezani s svojimi rojaki, zato standardizacija italijanščine ne bi bila mogoča. Slovenija je namenila večjo pozornost statusu slovenščine kot državnega jezika. Lahko rečemo, da je slovensko jezikovno situacijo vsekakor najbolj zaznamovala sprememba statusa slovenskega jezika z vzpostavitvijo države Republike Slovenije po letu 1991 (Gorjanc 2009). Slovenija je okrepila položaj slovenščine v družbi z *Zakonom o javni rabi slovenščine leta 2004*, *Resolucijo o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2007-2011* in zakonodajnim predlogom *Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2012-2016*.

7.2 Izobraževalna jezikovna politika

Izobraževalna jezikovna politika je eden najpomembnejših elementov jezikovne politike, saj močno vpliva na *de facto* jezikovne prakse. Izobraževalna jezikovna politika ima dve značilnosti. Prvič, kot pomemben mehanizem omogoči ideologiji, da preko formalnega izobraževanja vpliva na jezikovne prakse. Drugič, izobraževalna jezikovna politika ima vlogo *bottom-up* mehanizma²², ki se pogaja, zahteva ter uvaja alternativne jezikovne politike. Izobraževalna jezikovna politika ustvarja oblikovano jezikovno obnašanje, pri katerem se učenci obvezno pridružijo (Shohamy 2006).

Izobraževalna jezikovna politika se ukvarja z učenjem maternega jezika in tujih jezikov. Izobraževalna jezikovna politika odloča o naslednji problematiki: katere

²² *Bottom up* mehanizem je element v implicitni jezikovni politiki. Značilno zanj je, da se odziva in vpliva na načrtovanje jezikovne politike.

jezike poučevati v izobraževalnih ustanovah; kdaj začeti z učenjem maternega jezika in kdaj z učenjem tujih jezikov; kako dolgo se učiti jezike; kdo in kako naj jih poučuje.

Jezik je pomemben nosilec kulture. Preko učenja jezika pripadniki manjšine ohranjajo svojo narodno in kulturno pripadnost. V nadaljevanju nalog preverim učenje italijanskega jezika na narodno mešanih območjih v Sloveniji in učenje korejščine na naselitvenih območjih korejske manjšine na Kitajskem.

7.2.1 Izobraževalna jezikovna politika v Sloveniji

Splošni cilj slovenske izobraževalne jezikovne politike je kulturna pluralnost, zlasti na narodno mešanih območjih. Kulturna pluralnost v Sloveniji pomeni medsebojno interakcijo v kulturnem življenju večinskega naroda in manjšin. Zaščita kulturne pripadnosti italijanske manjšine v Sloveniji je zagotovljena z Ustavo RS ter številnimi drugimi zakonodajnimi predpisi²³. Poleg slovenščine sta na narodno mešanih območjih uradna jezika tudi italijanščina in madžarščina (Nećak Lük 2003). Slovensko dvojezično izobraževanje si na podlagi izobraževalne politike prizadeva doseči naslednje cilje:

- a. zaščito in razvoj italijanskega jezika ter kulture;*
- b. razvoj jezikovnih sposobnosti in znanj v prvem ter drugem jeziku;*
- c. znanje o zgodovinski, kulturni in naravni dediščini italijanske narodne skupnosti ter »materne države«;*
- d. razvoj kulturne tradicije italijanske manjšine;*
- e. izobraževanje za spoštovanje in razumevanje narodnih in kulturnih razlik, za sodelovanje med pripadniki slovenskega naroda in manjšinskih narodov. (Vidmar 2011)*

Med obema svetovnjima vojnama je bila Slovenska Istra del Italije. V tem času je imela italijanščina prevladujoč položaj na vseh področju, tudi v izobraževanju. Ko je ozemlje na osnovi Londonskega memoranduma pripadlo Sloveniji v okviru Jugoslavije, je slovenščina postala učni jezik v šolah, vendar učenje italijanščine ni

²³ Glej 6. poglavje.

bilo prekinjeno. Slovenski narod je majhen in Slovenci so se vajeni učiti tuje jezike. Italijanščina je eden najpogostejših predmetov v slovenskih šolah. Obstajajo pa tudi italijanske izobraževalne ustanove, v katerih je učni jezik italijanščina. Spodnja tabela prikazuje število italijanskih izobraževalnih ustanov v šolskem letu 2011/2012 na narodno mešanih območjih v Sloveniji. (glej Tabelo 7.2)

Tabela 7.2: Število italijanskih šol v Sloveniji v šolskem letu 2011/2012

vrtni	•število: 3 / število otrok: 438
osnovne šole	•število: 3 / število učencev: 411
srednje šole	•število: 3 / število dijakov: 142

Vir: Urad za narodnosti RS (2012)

Dodati moramo, da predstavljajo italijanski otroci relativno majhen delež celotnega vpisa, približno 25 odstotkov (Vidmar 2011). Največji razlog za to je majhen delež italijanske manjšine v celotnem prebivalstvu Slovenije. Prav tako v zadnjih dvajsetih letih upada nataliteta italijanske manjšine²⁴.

Slovenska izobraževalna jezikovna politika podrobno določa, da je italijanščina obvezni učni predmet v šolah s slovenskim učnim jezikom in da je slovenščina obvezni učni predmet v šolah z italijanskim učnim jezikom. Otroci se lahko učijo italijanščino tudi v vrtcih; učni načrt sicer ni določen, italijanščino pa uporabljajo pri vsakdanjem sporazumevanju. V izobraževalnih ustanovah na narodno mešanem območju obalnih občin poteka vsak dan 20 minut učenja italijanskega ali slovenskega jezika kot dvojezično izobraževanje. V italijanskih šolah so učna gradiva v italijanščini. Profesorji v italijanskih šolah so v glavnem pripadniki italijanske manjšine. Poučevanje italijanščine v Slovenski Istri ima dolgo zgodovino in italijanske šole imajo z njim veliko izkušenj. Pouk italijanskega jezika je kvaliteten (Nečak Lük 2003).

Dve slovenski univerzi, Univerza v Ljubljani in Univerza na Primorskem, izvajata

²⁴ Glej 3. poglavje.

italijanščino kot univerzitetni študij. Učni jezik na slovenskih univerzah je slovenščina, včasih tudi angleščina.

Slovenska izobraževalna jezikovna politika ima zelo jasne cilje in konkretne rešitve glede dvojezičnega izobraževanja. Sprejeta je bila zakonodaja, na osnovi katere izobraževalne ustanove zagotavljajo poučevanje italijanskega jezika na narodno mešanem območju obalnih občin. Na splošno odraža slovenska izobraževalna jezikovna politika načelo liberalnosti in enakopravnosti, ki ju lahko razumemo tudi kot odnos slovenske države do italijanske manjšine. To pa še ne pomeni, da je situacija popolna. Kot že rečeno, predstavlja italijanska manjšina majhen delež slovenskega prebivalstva in število italijanskih otrok v italijanskih šolah ne presega 25 odstotkov. Čeprav poučevanje italijanskega jezika ni tehnično zahtevno, je v italijanskih šolah težko spodbujati in razvijati manjšinsko nacionalno identiteto, če so italijanski otroci manjšina tudi v šolah. Po drugi strani pa bi z namernim spodbujanjem narodne pripadnosti italijanski manjšini med vsemi učenci posegli v pravice ostalih otrok.

Sklenemo lahko, da obstaja določeno neskladje med cilji slovenske države glede italijanske manjšine in jezikovnimi praksami na področju njenega jezikovnega izobraževanja.

7.2.2 Izobraževalna jezikovna politika na Kitajskem

V primerjavi z drugimi manjšinami na Kitajskem je bil položaj korejske manjšine na področju jezikovnega izobraževanja skozi zgodovino vedno relativno boljši. Korejci so leta 1906 ustanovili prvo korejsko osnovno šolo na Kitajskem, leta 1912 pa še korejsko gimnazijo (Ministrstvo za izobraževanje LRK). Izobraževalne ustanove korejske manjšine so imele pomembno vlogo na področju poučevanja korejskega jezika na Kitajskem. Izobrazba je pomembna vrednota v korejski kulturi. Korejska manjšina je danes najbolj izobražena med vsemi manjšinami na Kitajskem.

Stopnja vpisa otrok v vrtec do leta 2001 je bila 99,95 %, v osnovno šolo 95,60 % in na univerzo 81,40 % (Služba za izobraževanje v prefekturi Yanbian, 2009). V

prefekturi Yanbian poteka dvojezično izobraževanje na treh stopnjah, v osnovni šoli, na srednji šoli in na visoki šoli. V korejski osnovni in srednji šoli je učni jezik korejščina. Prefektura Yanbian nudi učna gradiva v korejščini. Pouk običajno izvajajo predstavniki manjšine.

Država na naselitvenem območju sicer spodbuja dvojezično izobraževanje, vendar je situacija kompleksna. Za začetek velja pojasniti, da obstajajo na kitajskem posebne šole za manjšine. Pouk v njih poteka v manjšinskem jeziku, kar pa ne pomeni, da je šola res dvojezična. Dvojezična šola na Kitajskem je ustanova, kjer v enem razredu poteka pouk sočasno v dveh jezikih: skupina otrok uporablja en jezik, druga skupina drugega. Take kitajsko-korejske dvojezične šole se nahajo po celotni državi. V tej nalogi raziskujem samo položaj na največjem naselitvenem območju korejske manjšine, in sicer v mestu Yanji.

V prefekturi Yanbian je bilo leta 2003 33 korejskih gimnazij in 83 osnovnih šol (Piao 2003). V mestu Yanji je bilo leta 2008 9 korejskih in 6 kitajskih osnovnih šol ter 8 korejskih in 6 kitajskih gimnazij. Korejski otroci ponavadi obiskujejo korejske šole, kitajski pa kitajske. Po letu 1990 zasledimo povečan vpis korejskih otrok v kitajske šole in občasen vpis kitajskih v korejske. Leta 2008 so korejski otroci zasedali 40 % mest v kitajskih gimnazijah in 31 % v kitajskih osnovnih šolah. Kljub zvišanju v zadnjih letih delež kitajskih otrok v korejskih šolah ne presega 5 % (Cao in Zheng 2008). Za vpisovanje korejskih otrok v kitajske šole so trije pomembnejši razlogi: kvalitetnejše izobraževanje in lažji prehod na višjo stopnjo izobraževanja; pouk v kitajščini; geografska razporeditev korejskih šol. Zaradi hitrega gospodarskega razvoja v moderni kitajski družbi je postalo aktivno znanje kitajščine izjemno pomembno.

Upad vpisa korejskih otrok v korejske šole je postal zelo velik problem. V prefekturi Yanbian je bilo leta 1990 228 korejskih osnovnih šol, deset let pozneje pa samo še 92 (Cao in Zheng 2008). Poleg tega so ljudje začeli dvomiti v kakovost dvojezičnega izobraževanja, saj profesorji na osnovi zahtev staršev premnogokrat po svoje interpretirajo jezikovno politiko. Značilnost izobraževalne politike na Kitajskem je njena fleksibilnost, saj lahko vsaka šola sama določi svoj učni načrt. V številnih

korejskih šolah imajo učenci denimo samo eno učno uro (45 minut) kitajščine na dan. Učenci se pritožujejo zaradi pomanjkanja ustreznih učnih gradiv, profesorji ne poznajo učinkovitih metod poučevanja ipd (Cao in Zheng 2008).

Korejščina je na Kitajskem študijski predmet na številnih univerzah, tudi kot magistrski in doktorski študij. Ločiti moramo med poučevanjem korejščine kot učnim predmetom in poučevanjem drugih predmetov v korejščini. Na edini univerzi v prefekturi Yanbian je učni jezik kitajščina²⁵, čeprav izhaja večina profesorjev iz korejske manjšine. Dvojezičnost na tej univerzi se v resnici nanaša na kitajščino in angleščino. Čeprav lahko korejski dijaki opravljajo maturo v svojem jeziku, potrebujejo za študij na yanbianški univerzi ustrezno znanje kitajščine, sicer študija ne morejo nadaljevati.

Konkretnih rešitev za izboljšanje te izobraževalne politike trenutno ni videti. Država sicer deklarativno podpira korejske šole na narodno mešanih območjih, vendar se sama ne ukvarja z načrtovanjem poučevanja. Upravljanje šol je prepustila ravnateljem. Zato na izobraževalne jezikovne prakse močno vplivajo različni dejavniki. Korejski otroci bi se zaradi prihodnosti morali učiti kitajščino vsaj kot drugi jezik. V kitajskih šolah počasi izgubljajo svojo narodno identiteto. Z boljšim znanjem kitajščine lažje najdejo mesto v kitajski družbi. Mogoče je reči, da je Kitajska v primeru korejske manjšine s svojo jezikovno politiko v dobršni meri že dosegla svoj cilj oblikovanja nacionalne identitete velikega kitajskega naroda.

V tem poglavju obravnavam dva pomembna mehanizma, ki vplivata na *de facto* implicitno jezikovno politiko v obeh državah. Prvi so pravila in predpisi, drugi je izobraževalna jezikovna politika. Pravila in predpisi so zapisani v uradnih dokumentih, ki določajo rabo in standardizacijo jezika ter načelo nacionalizacije. Izobraževalna jezikovna politika je eden najpomembnejših *bottom-up* mehanizmov, saj se zlasti na področju izobraževanja ideologija v praksi spreminja in obratno. S pomočjo različnih mehanizmov je mogoče spremeniti ideologijo v jezikovnih praksah.

²⁵ Z izjemo študija korejskega študija, ki poteka v korejščini.

Največje razlike med Slovenijo in Kitajsko so na področjih standardizacije manjšinskega jezika in izobraževalne jezikovne politike. Kitajska osrednja vlada je preko standardizacije korejščine spodbujala pomen nacionalne identitete velikega kitajskega naroda, določala je splošno izobraževalno jezikovno politiko, dovolila svoboden razvoj korejskih šol na narodno mešanem območju. Vse to pa slabi nacionalno identiteto korejske manjšine in pripeva k homogenizaciji kitajske družbe. Slovenija je izbrala načelo večkulturnosti. Svoj cilj je dosegla s pomočjo načrtovanja izobraževalne jezikovne politike. Standardizacije italijanskega jezika ni izvajala.

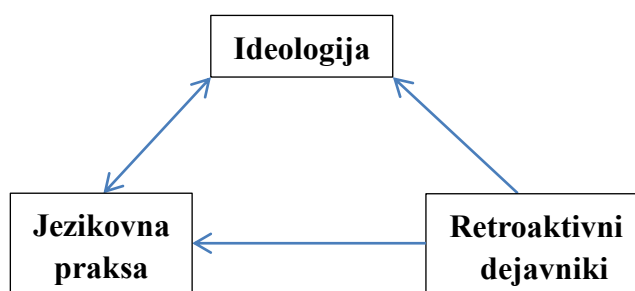
Primerjal sem eksplicitno in implicitno jezikovno politiko do korejske manjšine na Kitajskem in italijanske manjšine v Sloveniji. Analiza je pokazala, da ima pri določanju jezikovne politike do manjšin zlasti pomembno vlogo ideologija. Zaradi različnih političnih ideologij izvajata državi drugačno jezikovno politiko do manjšin. Vendar ideologija ni edini dejavnik, ki vpliva na jezikovno politiko. Ob poudarjanju njene pomembne vloge ne smemo zanemariti drugih dejavnikov. V naslednjem poglavju pregledam še nekaj motivacijskih dejavnikov, in sicer družbene, gospodarske in kulturne dejavnike, ki implicitno vplivajo na jezikovno prakso.

8 RETROAKTIVNI DEJAVNIKI PRI NAČRTOVANJU JEZIKOVNE POLITIKE

Dennis Ager dokazuje, da jezik ni le orodje sporazumevanja, temveč tudi nosilec kulture ter simbol identitete. Jezikovna politika ščiti prav te tri pomembne vloge jezika. Zlasti zapletena in večplastna je motivacija za načrtovanje jezikovne politike. V prejšnjem poglavju sem že obravnaval enega izmed sedmih Agerjevih motivacijskih dejavnikov, in sicer ideologijo. Skozi njo sem primerjal jezikovno načrtovanje in jezikovne prakse v Sloveniji in na Kitajskem ter na tej podlagi preveril vpliv politične ideologije na jezikovno politiko do manjšin v obeh državah.

Čeprav se naloga osredotoča samo na *top-down* jezikovne politike, ne gre pozabiti na druge pomembne dejavnike, ki posredno vplivajo na načrtovanje jezikovne politike in jezikovno prakso. Strokovnjaki včasih preveč poudarjajo jezikovne pravice in pri tem spregledajo pomembne družbene dejavnike, kot so geopolitični vpliv ali družbene zahteve pri sporazumevanju (Ager 2001). Ti dejavniki so retroaktivni; sočasno vplivajo na ideologijo in jezikovne prakse. So nevidna moč pri načrtovanju jezikovne politike in praks. Odnos med retroaktivnimi dejavniki, ideologijo in jezikovnimi praksami prikazuje spodnja tabela. (glej Tabelo 8.1)

Tabela 8.1: Odnos med ideologijo, jezikovno prakso in retroaktivnimi dejavniki

V nadaljevanju preverim, kako vrednote Evropske unije vplivajo na slovensko družbo glede manjšinskih pravic in kako vpliva gospodarski razvoj na jezikovno politiko pri korejski manjšini na Kitajskem.

8.1 Vrednote Evropske unije in Slovenija

Večkulturnost in večjezičnost sta pomembni značilnosti Evropske unije in dediščina evropske celine in njenih prebivalcev (Liu 2005). Zato Evropska unija spoštuje vse uradne jezike svojih članic. Vsi uradni jeziki so enakopravni. Jezikovna politika temelji na osnovnih državljskih in političnih pravicah, kot je pravica do svobodnega govora (Williams 2002). Ta vrednota Evropske unije vpliva tudi na Republiko Slovenijo, članico EU od leta 2004. Slovenija je na svoji poti do polnopravnega članstva v uniji sprejela evropske vrednote na področju varstva manjšin in podpisala *Evropsko listino o regionalnih ali manjšinskih jezikih* (1997) in *Okvirno konvencijo za varstvo narodnih manjšin* (1995) (Nečak Lük 2003).

Glavna usmeritev EU je sodelovanje med vsemi njenimi članicami, kar se odraža v stabilnem razvoju političnega odnosa med Slovenijo in Italijo. Osimski sporazumi, mednarodni akti, ki se nanašajo na vprašanja meje med državama in na vprašanja, povezana z njo, so ostali v celoti v veljavi tudi po slovenski osamosvojitvi. Obe državi sta se zavezali k ustrezni zaščiti slovenske manjšine v Italiji ter italijanske manjšine v Sloveniji. Slovenija je na svoji poti do priključitve k EU nujno potrebovala podporo sosednjih držav, zlasti članic EU. Tak geopolitični položaj je nedvomno vplival na odnos slovenske države do njene italijanske manjšine.

Zaradi gospodarskega sodelovanja med Italijo in Slovenijo je postala italijanščina *lingua franca* v poslovanju na obalnem območju. Tam predstavlja znanje italijanščine prednost pri poslovnih stikih. Slovenija je leta 2007 stopila v schengensko območje in med državama danes ni več meje. Potovanje med njima je postalo veliko bolj preprosto. Zaradi italijanskih turistov je italijanščina bolj priljubljena kakor prej. Vse to vpliva na jezikovno prakso in tudi na ideologijo, na kateri ta praksa temelji.

8.2 Vpliv gospodarstva na korejsko manjšino na Kitajskem

V nalogi pokažem, da je kitajska jezikovna politika do korejske manjšine preprosta in splošna. Na jezikovno prakso pa v primeru korejske manjšine vplivajo tudi drugi

pomembni dejavniki, med njimi je najmočnejši gospodarstvo. Hiter gospodarski razvoj v zadnjih 30. letih je pripadnike korejske manjšine spodbudil k izseljevanju v bolj razvita mesta. Na naselitvenem območju korejske manjšine je znanje kitajščine vedno bolj pomembno: ljudje jo uporabljajo v službi, nemalokrat je celo materni jezik v korejskih družinah. Mlada korejska generacija uporablja korejščino le v družini. V sporazumevanju med mladimi je kitajščina bolj priljubljena. V korejski manjšini poteka mehka in neopazna asimilacija.

Položaj korejščine zunaj naselitvenega območja korejske manjšine pa je čisto drugačen. Vzpostavitev diplomatskih odnosov med Ljudsko republiko Kitajsko in Republiko Korejo v 80. letih je spodbudila sodelovanje med državama na vseh področjih. Vse več Kitajcev se uči korejsko (Jin 2002). Tudi Korejci, ki ostajajo na svojem naselitvenem območju, se začenjajo zavedati pomembnosti svojega maternega jezika. Vendar v iskanju boljšega življenja vse več odhajajo v druge dele Kitajske in v Južno Korejo, ki potrebuje poceni delovno silo. Jezik v matični državi ni ovira, mladi kitajski Korejci se hitro integrirajo v južnokorejsko družbo in se večinoma ne želijo vrniti na Kitajsko. Izseljevanje korejske manjšine je največji razlog za ogroženost korejščine na tradicionalnem naselitvenem območju.

Pri jezikovni politiki do korejske manjšine pa obstaja tudi pozitiven dejavnik geopolitični dejavnik. Naselitveno območje korejske manjšine namreč meji na Severno Korejo. Zaradi tega ima korejska manjšina pomembno politično vlogo pri mednarodnem sodelovanju med Kitajsko in njihovo matično državo. Zaščite korejske manjšine ima tako tudi politični cilj. V primerjavi z drugimi manjšinami na Kitajskem je korejska manjšina v relativno boljšem položaju prav zaradi svoje geopolitične vrednosti. Korejska manjšina sicer ni najštevilčnejša, je pa kulturno najbolj razvita. Ima izobraževalne in raziskovalne ustanove ter različne medije v svojem jeziku. Njen položaj je neprimerno boljši kot je denimo položaj narodne skupnosti Zhuang, ki je najštevilčnejša manjšina v državi. Pripadniki manjšine Zhuang živijo samo na Kitajskem in so z geopolitičnega stališča nepomembni. Asimilacija pri njih je zelo očitna; vedno manj jih obvlada svoj jezik. Splošna jezikovna politika do manjšin sicer ščiti njihove osnovne pravice, vendar je jezikovna praksa izrazito slaba.

V tem poglavju sem obravnaval nekaj drugih pomembnih dejavnikov, ki vplivajo na ideologijo in jezikovno prakso v primeru italijanske manjšine v Sloveniji in korejske manjšine na Kitajskem. S pomočjo predstavljene analize je mogoče bolje razumeti odnos slovenske in kitajske države do njunih manjšin, zlasti na področju jezikovne politike.

9 SKLEP

V nalogi se osredotočim na dve glavni primerjavi, na primerjavo političnih ideologij in primerjavo jezikovnih politik do manjšin v Sloveniji in na Kitajskem. V prvi primerjavi ugotavljam razlike med slovenskim in kitajskim političnim sistemom, zlasti na področju manjšinske politike. Z razglasitvijo samostojnosti je Republika Slovenija začela izvajati demokratično manjšinsko politiko, ki je neposreden odraz njenega političnega sistema in ideologije. Kitajska ima drugačen politični sistem, njena ideologija je bolj avtoritarna. Splošno manjšinsko politiko lahko razumemo kot odraz politične ideologije. To preverim s hipotezo, da vlade z različnimi političnimi sistemi vodijo drugačno politiko do svojih manjšin. Nalogo razvijam do osrednjega dela, kjer primerjam jezikovno politiko do obeh manjšin.

Jezikovna politika je dinamična in večplastna. Med primerjavo eksplicitne jezikovne politike pregledam zakonodajo, ki ureja jezikovne pravice manjšin. Največja razlika med eksplicitno jezikovno politiko med obema državama je v stopnji standardizacije manjšinskega jezika, ki jo razumem kot močno jezikovno načrtovanje. Standardizacija korejskega jezika na Kitajskem je bila politično dejanje avtoritarnega sistema. Slovenija izvaja v tem oziru bolj tolerantno politiko in dovoljuje svoboden razvoj italijanskega jezika v Sloveniji. Nalogo nadaljujem s primerjavo implicitnih jezikovnih politik do manjšin, zlasti izobraževalnih jezikovnih politik. Skozi primerjavo različnih jezikovnih praks ugotovim razlike, ki obstajajo med državama na tem področju. V Sloveniji obstajajo natančna pravila in predpisi glede jezikovnega izobraževanja italijanske manjšine, na Kitajskem pa je to odločanje decentralizirano. Rezultati primerjave potrjujejo hipotezo o obstoju razlik med slovensko jezikovno politiko do italijanske manjšine in kitajsko jezikovno politiko do korejske manjšine. V teh razlikah se odraža vpliv politične ideologije pri načrtovanju jezikovne politike do manjšin. Rezultati odgovorijo na glavno raziskovalno vprašanje.

V magistrski nalogi primerjam jezikovno politiko do manjšin v dveh državah z različnima političnima sistemoma ter preverim vpliv politične ideologije na

načrtovanje jezikovnih politik do manjšin. Raziskava prinaša jasne in koristne ugotovitve na družbeno-jezikovnem področju. Med jezikovno politiko do manjšin in politično ideologijo obstaja tesen in dejaven odnos. Ugotovitve znanstvene analize so lahko v pomoč pri načrtovanju ustrezne jezikovne politike do manjšin.

10 LITERATURA

Ager, Dennis. 2001. *Motivation in language planning and language policy*. Clevedon: Multilingual Matters.

Bruhn, Daniel. 2008. *Minority Language Policy in China, with Observation on the She Ethnic Group*. UCB Endangered Languages Course (Linguis 250E). Dostopno prek:

http://linguistics.berkeley.edu/~dwbruhn/dwbruhn_250E-paper.pdf (20. maj 2008).

Cao, Xiu-ling in Zheng, Jing. 2008. A Survey of the Non-native Tongue School Enrollment in Yanbian Area. *Journal of Yanbian University (Social Science)* 41 (3): 67-72.

Chen, Ping. 2008. Yuyan Minzu Zhuyi: Ouzhou Yu Zhongguo. *Waiyu Jiaoxue Yu Yanjiu* 1 (1): 4-13.

Council of Europe. 2004. *Second report submitted by Slovenia pursuant to Article 25, Paragraph 2 of the framework convention for the protection of national minorities*. Dostopno prek: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/415c1bb84.html> (6. julij 2004).

Gorjanc, Vojko. 2009. Slovenska jezikovna politika pred izzivi Evropske unije. *Med politiko in stvarnostjo - Jezikovna situacija v novonastalih državah bivše Jugoslavije*. Konferenčni zbornik: 13-25.

Jiang, Yong-liang. 2007. The principal component analysis of some indexes of Chinese-Korean education in Yanbian prefecture. *Journal of Yanbian University (Nature Science)* 33 (1): 16-20.

Jin, Bing-gao in Tai, Cheng. 1993. Zhongguo Chaoxianzu Renkou Liudong Yu Shehuiwenti. *Heilongjiang Minzu Congkan* 34 (3): 13-22.

Jin, Xiang. 2002. Zhongguo Chaoxianzu Wenhua Fazhan Yu Hanguoyu De Zuoyong. *Dangdai Hanguo Dong*: 70-71.

Klemenčič, Matjaž in Zupančič, Jernej. 2004. Primerjava družbenega in prostorskega razvoja madžarske in italijanske manjšine v Sloveniji, na Hrvaškem in v Srbiji v obdobju po razpadu Jugoslavije. *Razprave in gradivo* 44: 158-201.

Komisija za etnične zadeve LRK. 1985. *Predpisi o samoupravi v korejski samoupravni prefekturi Yanbian*. Dostopno prek:

<http://www.seac.gov.cn/gjmw/zcfg/2005-05-11/1169530562601481.htm> (1. oktober 1985).

--- 2012. Dostopno prek: <http://www.seac.gov.cn/col/col107/index.html> (20. december 2012).

Lijphart, Arend. 1971. Comparative Politics and the Comparative Method. *The American Political Science Review* 65 (3): 682-693.

Liu, Hai-tao. 2006. Ouzhou Lianmeng Yuyan Zhuangkuang Ji Yuyan Zhengce. *Zhongguo Yuyan Shenghuo Zhuangkuang Baogao* 5: 374-389.

Mestna občina Koper. 2000. *Statut mestne občine Koper*. Dostopno prek:

http://www.koper.si/index.php?page=documents&item=71&tree_root=345 (29. september 2000).

Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport Republike Slovenije. 2007.

Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2007-2011. Dostopno prek: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r00/predpis_RESO50.html (1. april. 2007).

--- 2012. *Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2012-2016.*

Dostopno prek:

http://www.mizks.gov.si/fileadmin/mizks.gov.si/pageuploads/zakonodaja/predlogi/kultura/NPJP12-16_osnutek_april_2012.pdf (1. april. 2012).

Ministrstvo za izobraževanje LRK. Dostopno prek: <http://www.moe.edu.cn/>.

Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. 2012. *Manjšine.* Dostopno prek:

<http://www.mnz.gov.si/si/manjsine> (15. december 2012).

---2012. *Služba za narodnosti.* Dostopno prek:

http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/SOJ/word/2012/SN_28032012.doc. (15. december 2012).

Ministrstvo za statistiko Ljudske republike Kitajske. 2010. *Statistika o prebivalstvu na Kitajskem v letu 2010.* Dostopno prek:

http://www.stats.gov.cn/was40/gjtjj_detail.jsp?searchword=%C8%CB%BF%DA%C6%D5%B2%E9&presearchword=%B3%AF%CF%CA%D7%E5&channelid=6697&record=37 (1. januar 2012).

Nečak Lük, Albina. 2003. *Language Education Policy in Slovenia.* Ljubljana: Ministry of Education, Science and sport, Education Development Unit.

Piao, Tai-zhu. 2003. On the Historic Features and the Main Experience of the Korean Nationality Education Development. *Journal of Yanbian University (Social Science)*, 36 (2): 45-48.

Pribac, Bert. 2009. *Priranski zaliv je lahko samo piranski.* Dostopno prek:

<http://www.pozitivke.net/article.php/Zgodovina-Cone-Piranski-Zaliv-Italija-Hr/print> (6. oktober 2009).

Shohamy, Elana. 2006. *Language policy: Hidden agendas and new approaches*. Oxon: Routledge.

Spolsky, Bernard, 2004. *Language policy*. Cambridge: Cambridge University Press.

Stabej, Marko. 2006. Obrisi slovenske jezikovne politike. *Slavistična revija*, 685-702.

Statistični urad Republike Slovenije. 2012. *Regionalni bruto domači proizvod*. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4975 (4. oktober 2012).

Sun, Chun-ri in Shen, Ying-shu. 2006. China's Koren Ethnic Group: A Historical Process of Its Merging into the Great Family of the Chinese Nation. *Dongjiang Journal*, 23 (4): 54-60.

Slovenski portal Evropske unije. 2012. *Pogosta vprašanja*. Dostopno prek: http://www.evropa.gov.si/si/vsebina/pogosta-vprasanja/pogosta-vprasanja/news/b43ca991d5/?tx_evropafaq_pi1%5Bq%5D=55 (15. december 2012).

Služba prefektуре Yanbian za izobraževanje. 2009. *Podatki o izobraževanju v Yanbianu*. Dostopno prek: <http://www.ybedu.net/web2/show.aspx?id=69&cid=2> (7. december 2009).

Svet Evrope. 1988. *Okvirna konvecija Sveta Evrope za varstvo narodnih manjšin*. Dostopno prek: http://www.svetevrope.si/sl/dokumenti_in_publikacije/konvencije/157/index.html (1. februar 1998).

Šabec, Ksenija. 2007. Ethnic, regional and national identities in the context of European cross border cooperation opportunities: A case study of Italian ethnic community in Slovene Istria. *Dve domovini*, 25: 249-270.

Urad za narodnosti Republike Slovenije. 2012. *Italijanska narodna skupnost*.

Dostopno prek:

http://www.arhiv.uvn.gov.si/si/manjsine/italijanska_narodna_skupnost/index.html (15. december 2012).

Ustava Ljudske republike Kitajske. 2004. Dostopno prek:

http://www.gov.cn/gongbao/content/2004/content_62714.htm (14. marec 2004).

Ustava Republike Slovenije. Ur. l. RS 33I/1991. Dostopno prek:

<http://www.us-rs.si/media/ustava.republike.slovenije.pdf> (23. december 1991).

Ustava Socialistične republike Slovenije. Ur. l. RS 24/1990, 35/1990. Dostopno prek:

http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r03/predpis_USTA3.html (28. februar 1974).

Vidmar, Tadej. 2011. Schooling of national minorities in Slovenia – two approaches.

Philosophy, Sociology, Psychology and History, 10 (1): 31-43.

Williams, Colin H. 2002. Language Policy Issues within the European Union: Applied Geographic Perspectives. *Dela*, 18: 41-59.

Yanbian University. 2012 Dostopno prek: <http://www.ybu.edu.cn> (15. december 2012).

Zakon o javni rabi slovenščine. Ur. l. RS 91/2008. Dostopno prek:

http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r04/predpis_ZAKO3924.html (5. avgust 2004).

Zavod Republike Slovenije za statistiko. 2011. *Statistični letopis Slovenije*. Ljubljana:

Statistični urad Republike Slovenije. Dostopno prek: <http://www.stat.si/letopis> (15. december 2012).

Zhang Hong-yan, Wang Lei in Liu De-ying. 2011. Migration and Distribution of Chinese Korean Nationality Since the Beginning of the 19th Century. *Scientia Geographica Sinica* 31 (9): 1078-1083.

Zheng, Yu-shan. 2000. Lun Dong Bei Chao Xian Zu De Dui Wai Jiao Wang. *Man Zu Yan Jiu* 1 (1): 93-96.